Politisk kronik

UDLANDET

Oktober 1973

1. – Islands statsmin. Olafur Johannesson offentliggør sit svar på premiermin. Heaths tilbud om forhandlinger om en løsning af fiskerikonflikten (se 6/9). Det går ud på, at Island fastholder, at der ikke kan forhandles før de britiske krigsskibe har forladt 50 miles zonen, og at Island vil afbryde de diplomatiske forbindelser, hvis dette ikke er sket inden 2/10 kl. 24. – 2. Olafur Johannesson meddeler, at Isl. ikke vil afbryde de dipl. forbindelser, og at han har accepteret en indbydelse fra Heath om at komme til London og forhandle om en løsning. Forinden har den britiske regering meddelt, at man vil trække krigsskibene tilbage i tillid til, at de britiske trawlere ikke vil blive generet af de isl. opsynsskibe, mens der forhandles om en midlertidig ordning indtil resultatet af havretskonferencen i Santiago 1974 foreligger. – 15.–16. Heath og Johannesson forhandler i London. – 19. Olafur Johannesson offentliggør resultatet af forhandlingerne med den br. regering, som han anbefaler. Ved en midlertidig ordning begrænses de britiske trawleres fangst til ca. 130.000 tons årl. (Storbr. havde tidligere krævet 145.000 tons og Island tilbudt 117.000 tons), desuden indføres forsk. begrænsninger i antallet, størrelsen og arten af de br. fartøjer, der må fiske inden for 50 miles grænsen. Aftalen gælder for 2 år.

Præsident Papadopoulos anmoder Spyros Markezinis om at danne en regering, hvis hovedopgave skal være at forberede og gennemføre fuldt ud korrekte valg, se 13/8. (M. har tidligere været minister, bl. a. i marskal Papagos' samlingsregering, hvor han som min. for øk. koordination gennemførte en 50 pct. devaluering af drachmen. Han stiftede og var leder af Fremskridtspartiet i det tidligere græske parlament). Forinden har præsidenten modtaget afskedsbegæringer fra samtlige sine ministre, deriblandt viceministerpræsidenterne Patakos og Makarezos (se 28/9), der sammen med Papadopoulos forberedte statskuppet i april 1967. 6/10 godkender præsidenten ministerlisten, der omfatter 21 kabinetsministre og 19 statssekretærer, alle civile. 6 af hver af de to kategorier var også medlemmer af den foregående regering.

2. – På Arbejderpartiets årsmøde i Blackpool bebuder skyggefinansmin. Denis Healey en fundamental omfordeling af magt og formuer, når partiet kommer til magten. De delegerede vedtager et omfattende nationaliseringsprogram, men et forslag om at nationalisere 25 førende selskaber forkastes med stor majoritet – 11. På det konservative partis årsmøde vedtages en resolution om genindførelse af dødsstraffen. Et forslag om, at Storbritannien skal anerkende Rhodesia som uafhængig stat og indstille sanktionerne forkastes med stort flertal.

3. – Den finske regering beslutter at underskrive frihandelsaftalen med EEC, og præsident Kekkonen giver ambassadøren i Bruxelles fuldmagt til at underskrive traktaten, hvilket sker 5/10. Paraferingen af aftalen fandt sted for over 14 mdr. siden (se 22/7–72), og forsinkelsen skyldes dels indre politisk strid. dels usikkerhed mht. Sovjetunionens holdning. Fra kommunistisk side fordømmes aftalen som stridende mod Finlands neutralitet, og også fra en del af

det soc. dem. parti har der været rettet kritik mod aftalen, som partiets ledelse på et møde 10/9 dog vedtog at godkende. For at skaffe klarhed over Sovjetunionens holdning aflagde Kekkonen i beg. af sept. et uofficielt besøg i Moskva. I forbindelse med beslutningen om at underskrive erklærer præsidenten, at aftalen er rent kommerciel og kun har til formål at sikre Finlands konkurrenceevne; den er fuldt ud forenelig med alle Finlands traktatlige forpligtelser, og den vil ikke ændre Finlands udenrigspolitik, hvori hovedhjørnestenen er venskabs-, samarbejds- og bistandstraktaten med Sovjetunionen.

Det østtyske Folkekammer vælger ministerpræsident Willi Stoph til DDR's præsident i st. f. afdøde Walter Ulbricht (se 1/8) og 1. viceministerpræsident Horst Sindermann til ny ministerpræsident.

6. – Stærke ægyptiske og syriske styrker indleder en stor og vel forberedt offensiv mod Israel og har i begyndelsen betydelig fremgang. Ægyptiske styrker går med støtte fra de af Sovjetunionen installerede raketbatterier over Suezkanalen, og 8/10 melder den ægyptiske overkommando, at Suezkanalens østbred i hele sin længde er i ægyptiske hænder, og at ægyptiske styrker har generobret Qantara, den tidligere provinshovedstad i Sinai. Et kommunique fra Cairo hævder, at ægyptiske styrker vælter ind i Sinai trods desperat modstand. Den israelske øverstkommandrende general David Elazar siger, at ægypterne har oprettet tre brohoveder på Kanalens østbred, et ved Qantara, et andet over for Ismailia og et tredie nær ved byen Suez. I de flg. dage er der forholdsvis roligt på Suezkanal-Sinai fronten, men ægyptiske styrker strømmer stadig over Kanalen, og 13/10 falder de sidste befæstede israelske stillinger på østbredden. 14/10 om morgenen åbner de ægyptiske styrker (anslået til 100.000 mand) støttet af stærke panserformationer en offensiv ind i Sinai på hele den 100 mil (eng. mål) lange front. Hovedstødet rettes mod Mitta passet, det sydligste af de tre pas. der fører ind i hjertet af Sinai halvøen. I de flg. dage raser et voldsomt tankslag. En israelsk talsmand siger 17/10, at den ægyptiske offensiv er bragt til standsning på alle frontafsnit, at den ægyptiske hær har gjort små eller ingen fremskridt i fremstødet mod øst, og at israelske tanks og fly ødelægger mange ægyptiske tanks og mange raketstillinger. Mens tankslaget raser, har en israelsk styrke 16/10 sat sig fast i et brohoved på vestsiden af Kanalen mellem Store Bittersø og Ismailia. Omkring dette tidspunkt tager krigen en vending i Israels favør. 17/10 indleder israelske styrker et modangreb i Sinai, og samtidig udvides brohovedet på Kanalens vestside. I Tel Aviv meddeles 20/10, at brohovedet har en længde af 25 mil og en dybde af næsten 20 mil, at de israelske styrker har ødelagt eller erobret mange SAM-raketstillinger og står 70 mil fra Cairo. Det hævdes samtidig, at Israels herredømme i luften er fuldstændigt.

Da våbenstilstanden 22/10 træder i kraft, anslås der at være 12.000 israelske soldater med 200 tanks i brohovedet på Suezkanalens vestside, og brohovedet omfatter ca. 500 kvadratmil ægyptisk jord. På østsiden af Kanalen holder de ægyptiske styrker en landstrimmel fra Port Said til Ismailia-området og en anden landstrimmel fra et punkt øst for Store Bittersø til Suezbugten, i alt 400–450 kvadratmil. På våbenstilstandsidspunktet er den tredie ægyptiske arme omringet af israelerne nær ved byen Suez, og de israelske styrker har nået havnebyen Adabiya syd for Suez og har afskåret alle vejforbindelser mellem Suez og Cairo.

På fronten i nord lykkes det stærke syriske styrker med 1400 tanks i de første 3–4 dage af krigen at trænge mere end 15 mil ind i israelsk besat område, tage »spøgelsesbyen« Qneitra og trænge frem over Golan højderne til nogle få mil fra det egentlige Israel. Irak træder ind i krigen 10/10, da det meddeles fra Bagdad, at en irakisk panserstyrke på 18.000 mand og 200 fly er gået i aktion mod de israelske styrker på nordfronten. I mellemtiden har de israelske styrker fået forstærkninger og

iværksat en kraftig modoffensiv, og premiermin. Golda Meïr meddeler 10/10, at Golan højderne er tilbageerobret af Israel og fjenden kastet tilbage til syrisk territorium. Bladkorrespondenter meddeler, at de syriske styrker har mistet ca. 800 tanks. 12/10 er den syriske hær drevet tilbage bag 1967-våbenstilstandslinien, og israelske soldater og panserstyrker under stærk modstand trængt ind i Syrien. Jordan og Saudiarabien går ind i krigen 13/10. Fra Amman meddeles officielt, at der p. gr. af situationen på den syriske front er sendt tropper til Syrien, hvor de er stillet under syrisk kommando. Fra Saudiarabien meddeles, at saudiarabiske tropper efter kong Feisals ordre kæmper mod Israel på den syriske front.

Ved våbenstilstanden 24/10 er stillingen den, at israelerne har generobret Golan højderne, er trængt dybt ind i Syrien, hvor de står 20 mil fra Damaskus, og har besat ca. 300 kvadratmil syrisk territorium; det er dog lykkedes det syriske forsvar at holde hovedforsvarspositionen ved Sasa. Umiddelbart før våbenstilstanden generobrer Israel Mount Hermon, som dominerer vejen til Damaskus, og som var blevet taget af syriske styrker i begyndelsen af krigen.

7. – Irak nationaliserer de 23.75 pct. af aktiekapitalen i Basrah Petroleum Company, som ejes af amerikanske olieselskaber (BPC var oprindelig et datterselskab af Iraq Petroleum Company, men blev holdt uden for ved nationaliseringen af IPC i 1972). Det officielle irakiske nyhedsbureau meddeler, at nationaliseringen må ses på baggrund af Israels »imperialistiske aggression mod den arabiske nation«, og ifl. Bagdad radio gjorde situationen det nødvendigt at rette et slag mod de amerikanske interesser, således at den arabiske olie kunne blive et våben i arabernes hænder og ikke i hænderne på imperialister og zionister. Iraks regering opfordrer alle andre olieproducerende arabiske lande til straks at standse eksporten af olie til USA. – 9. I USA, hvor man i nogen tid har været bekymret for den fremtidige energiforsyning, holder præsident Nixon møde med sine rådgivere på dette område. Efter mødet understreger han, at USA må være sådan stillet, at ingen andre nationer kan afskære det fra olieforsyninger, Allerede før krigsudbruddet i Mellemøsten var der i USA indført et fordelingssystem for engroslagre af propangas, og 12/10 udvides systemet til med virkning fra 1/11 også at omfatte fyringsolie og visse andre olieprodukter. 10 pct. af de forsyninger, der er til rådighed, hensættes som reserve. – 16. Oliestaterne ved Den persiske Havbugt vedtager ensidigt en 70 pct. forhøjelse af »the posted price« for råolie, dvs. den pris, der benyttes ved beregning af skatter og royalties. Prisen stiger derved fra ca. 3 til ca. 5 dollars pr. barrel (159 l). – 17. På et møde i Kuwait beslutter medlemsstaterne i OAPEC, de olieeksporterende arabiske landes organisation, at nedsætte olieproduktionen med mindst 5 pct. hver måned, begyndende med oktober, på grundlag af produktionen i den foregående måned, indtil de israelske styrker fuldstændigt har rømmet de områder, de besatte i juni 67, og indtil palæstinenserne har genvundet deres legitime rettigheder. De fleste OAPEC-medlemslande nedskærer de flg. dage produktionen med 5 eller 10 pct. Desuden indfører en del af de arabiske oliestater embargo på eksporten af olie til USA og senere i okt. på olieeksporten til Holland, der beskyldes for for israelvenlig politik. Embargoen på eksporten til Holland har også alvorlige virkninger for andre lande, som får olieprodukter fra raffinaderierne i Rotterdam. Embargoen på eksporten til USA rammer ca. 6 pct. af det amerikanske forbrug.

8. – FN's sikkerhedsråd træder sammen efter anmodning af USA i et forsøg på at bringe krigen i Mellemøsten til ophør. Dette sker efter at udenrigsmin. Kissinger har haft samtaler med Sovjetunionens ambassadør i Washington Dobrynin samt med den israelske og den ægyptiske udenrigsminister og FN's generalsekretær Waldheim. Før sikkerhedsrådet træder sammen har præsident Nixon gennem de normale diplomatiske ka-

naler været i kontakt med den sovjetiske partichef Leonid Bresjnev. – 10. En talsmand for det amerikanske udenrigsministerium oplyser, at Sovjetunionen har startet en luftbro af militære forsyninger til Ægypten og Syrien og siger, at hvis denne luftbro bliver »massiv« vil der være opstået en ny situation i Mellemøsten. Han understreger, at USA viser tilbageholdenhed i konflikten i Mellemøsten og venter, at »alle vedkommende« gør det samme, og han citerer en 2 dage gammel udtalelse af Kissinger: at afspændingen ikke kan overleve uansvarlighed på noget område, heller ikke i Mellemøsten. – 15. Det am. udenrigsministerium meddeler, at USA har begyndt at sende militære forsyninger til Israel ad luftvejen for at hindre, at de sovjetiske leverancer til de arabiske stater skal forskubbe den militære balance i Mellemøsten. – 19. Præsident Nixon foreslår kongressen at bevilge 2.2 mia. dollars i militær hjælp til Israel. – 20. Udenrigsmin. Kissinger ledsaget af viceudenrigsmin. Joseph J. Sisco, hvis særlige område er Mellemøsten, ankommer til Moskva efter indbydelse af Bresjnev for at udveksle synspunkter om situationen i Mellemøsten. Før afrejsen har Kissinger i Washington haft møder med ambassadør Dobrynin og diskuteret konkrete forslag m. henblik på at standse krigshandlingerne. Hjemrejsen lægges over Tel Aviv. – 22. Sikkerhedsrådet vedtager med 14 stemmer – Kina undlader at stemme – et fælles amerikanske-sovjetisk resolutionsforslag, hvorefter sikkerhedsrådet opfordrer parterne til våbenstilstand inden 12 timer og til at forblive i de positioner, de har i det øjeblik våbenstilstanden indtræder. I resolutionen fastslås, at rådets res. nr. 242 af 22/11 1967 (hvori kræves »israelsk tilbagetrækning fra besatte områder«) skal gennemføres på alle punkter samt at der skal optages forhandlinger mellem de krigsførende under »passende auspicier« med det formål at skabe en retfærdig og varig fred i Mellemøsten. Israel, Ægypten og Jordan accepterer opfordringen til våbenhvile, Syrien reagerer ikke officielt, og Irak og PLO erklærer at ville fortsætte kampen. Krigshandlingerne fortsætter under gensidige beskyldninger for at krænke våbenstilstanden, og sikkerhedsrådet træder sammen igen og vedtager en ny resolution, hvorefter våbenstilstandslinien er de krigsførende parters positioner på det tidspunkt, da den første resolution skulle være trådt i kraft. Denne resolution accepteres også af Syrien under den forudsætning, at Israel skal rømme alle de siden 1967 besatte områder. Våbenstilstanden træder derefter i kraft 24/10 kl 6. 25/10 beslutter rådet, at der skal oprettes en fredsstyrke i Mellemøsten af kontingenter fra FN-lande, dog ikke de 5 permanente medlemmer af rådet. Fredsstyrken bliver på 7.000 mand, der foreløbig i 6 måneder skal stationeres i Mellemøsten. – 25. Amerikanske militærbaser i USA og Europa, herunder også den strategiske bombeflykommando (SAC) der er udstyret med kernevåben, sættes i alarmberedskab. Udenrigsm. Kissinger udtaler, at USA havde fået oplysninger om, at visse sovjetiske enheder var sat i beredskab, men understreger, at USA ikke betragter sig som værende i en konfrontation med Sovjetunionen. Han erklærer, at USA afviser en fælles amerikansk-sovjetisk styrke i Mellemøsten og endnu mere afgjort vender sig mod ensidig tilstedeværelse af styrker fra en hvilken som helst stormagt, især en nuklearmagt, i Mellemøsten. Præsident Nixon udtaler 26/10, at »europæiske venner« ikke har været så samarbejdsvillige i Mellemøstenkrisen, som de kunne have været, og forsvarsmin. Schlesinger siger samme dag, at USA vil foretage en vurdering af NATO-partnernes holdning i Mellemøstenkonflikten.

Den britiske regering offentliggør sine forslag for fase 3 af inflationsbekæmpelsen. Heri indgår bl. a. begrænsning af lønstigninger inden for et år til i almindelighed 7 pct. eller 2.25 pund ugtl., dog med mulighed for en vis pristalsregulering. The Counterinflation (Price and Pay Code) Order træder i kraft 1/11.

10. – Spiro T. Agnew meddeler, at han trækker sig tilbage som USA's vicepræsident. Samme dag idømmes han af en for-

bundsdistriktsdomstol en bøde på 10.000 dollars og 3 års betinget fængsel for unddragelse af indkomstskat i 1967. Der foreligger stærke anklager mod ham for bestikkelse og pengeafpresning under hans tid som guvernør i Maryland, og hans fratræden er led i en aftale mellem justitsmin. Richardson og hans advokater, hvorefter yderligere tiltale til gengæld frafaldes. – 13. Præsident Nixon udpeger den 60-årige leder af republikanerne i Repræsentanternes Hus Gerald R. Ford til USA's vicepræsident. Udnævnelsen skal godkendes af begge Kongressens kamre.

12. – Efter at det nye Storting (se 10/9) er trådt sammen og budgettet for 1974 forelagt, indgiver statsmin. Lars Korvald (se 6/10–72) regeringens afskedsbegæring, og kong Olav opfordrer Arbeiderpartiets leder Trygve Bratteli til at danne ny regering. Brattelis ministerliste foreligger 14/10, og den nye regering tiltræder 16/10. Den tæller 15 medlemmer hvoraf 3 kvinder. 5 var også ministre i Brattelis første regering, 3 på de samme poster som nu, nemlig kirke- og undervisningsmin. Bjartmar Gjerde, forsvarsmin. Alv Jakob Fostervoll og landbrugsmin. Thorstein Treholt. De to med nye poster er finansmin. Per Kleppe, der var handelsmin. i Bratteli's første regering. og justitsmin. Inger Louise Valle, der var chef for forbruger- og administrationsministeriet. De 9 nye ministre er: udenrigsmin. Knut Frydenlund, der har været ansat i udenrigsministeriet og bl. a. været ambassadesekretær, handelsmin. Jens Evensen, der var leder af den norske delegation ved forhandlingerne om handelstraktaten med EEC, endvidere socialmin. Sonja Ludvigsen, kommunalmin. Leif Aune, fiskerimin. Eivind Bolle, industrimin, Ingvald Ulveseth, samfærdselsmin. Annemarie Lorentzen, miljømin. Tor Halvorsen og forbruger- og administrationsmin. Odd Sagar Brattelis anden regering er ligesom den første en ren Arbeiderpartiregering, hvis parlamentariske basis er 62 af Stortingets 155 medlemmer. Den kan dog i en række spørgsmål regne med støtte fra Socialistisk Valgforbund (16 medl.).

En forbundsappeldomstol afsiger en kendelse om, at præsident Nixon skal udlevere lydbåndene (se 29/8) til den særlige anklager i Watergatesagen, professor Archibald Cox – 19. Nixon tilbyder at udlevere bekræftede resumeer af båndene til senatsudvalget og dommer Sirica. Cox afviser dette kompromis, og Nixon giver justitsmin (Attorney General) Elliott L. Richardson ordre til at afskedige Cox. Richardson træder tilbage, og det samme gør vicejustitsmin. W. Ruckleshaus. Cox afskediges derefter af R. Bork, der er Solicitor General. – 23. Nixon går med til at udlevere båndene til dommer Sirica. – 26. Formanden i Repræsentanternes Hus udtaler, at Huset vil undersøge mulighederne for en rigsretssag mod Nixon. – 31. Nixon hævder, at to af de afgørende bånd ikke eksisterer p. gr. af mangelfuld optagelse.

14. – Ved parlamentsvalget i Tyrkiet (se 6/4) taber Retfærdighedspartiet mere end 100 mandater og må afgive pladsen som det største parti til det republikanske folkeparti. Nationalforsamlingen får flg. sammensætning: Det republikanske folkeparti (soc. dem.) under ledelse af Bulent Ecevit 186 mandater, Retfærdighedspartiet under Suleyman Demirel 140, Velfærdspartiet 49, Det demokratiske parti 45, Pålidelighedspartiet 18, Det nationale aktionsparti 3, Enhedspartiet 1 og uafhængige 5.

Studenterdemonstrationer i Bangkok mod Thailands militære regime udarter til kampe med politi og militær, hvorunder henved 300 mister livet. Kong Bhumibol Adulyadej meddeler, at regeringen under feltmarskal Thanom Kittikachorn er trådt tilbage og professor Sanya Thammasak udnævnt til premierminister, men uroligheder ne ophører først da der 15/10 udsendes meddelelse om, at Thanom, hans vicepremierminister og indenrigsminister feltmarskal Propass Charusathiara og hans søn, general Nurong Kittikachorn, der ledede de militære aktioner mod demonstranterne, forlader landet. (Thanom var foruden rege-

ringschef tillige øverstkommanderende for de væbnede styrker og Propass siden 30/9, da han afløstes som chef for hæren af general Kris Sivara, hans stedfortræder).
– 16. Sanya Thammasak danner regering bestående af 10 civile og 3 militære, medens der i Thanoms regering sad 7 militære. Af de 13 viceministre er dog 2 generaler, én admiral og 3 politigeneraler. – 18. Regeringen nedsætter et udvalg, som i løbet af 3 mdr. skal udarbejde en ny forfatning. – 24. Luftmarskal Dawee udtaler til pressen, at unødvendige amerikanske tropper i Thailand vil blive trukket tilbage, men spørgsmålet om en fuldstændig tilbagetrækning vil kræve grundige overvejelser. – 25. Premiermin. Sanya udtaler i en regeringserklæring i nationalforsamlingen, at den nye regering anerkender Thailands traktatlige forpligtelser og ønsker et godt forhold til alle venligtsindede lande uden hensyn til ideologier. – 30. Der er nedsat et udvalg til at undersøge beskyldninger for korruption mod Thanom, Propass og Nurong.

16. – Den finske rigsdag vedtager at ratificere frihandelsaftalen (se 3/10) med EEC med 141 stemmer mod 36 (folkedemokraterne). 7 soc. dem. undlader at stemme, og 11 er fraværende.

23. – Siden våbenstilstanden i Vietnam 28/1 73 er der indberettet 27.500 krænkelser af våbenhvilen med 48.000 dræbte.

28. – Ved valget i Portugal besætter regeringspartiet, Accio Nacional Popular (ANP) ligesom i 1969 samtlige nationalforsamlingens pladser, nu 150 mod 130 i 1969. Ifl. en officiel opgørelse offentliggjort 11/11 afgav i hjemlandet 1.398.294 eller 60.5 pct. af de registrerede vælgere deres stemme, medens antallet af afgivne stemmer i de oversøiske territorier var 962.854, 658.832 flere end i 1969. Et par dage før valget havde oppositionens kandidater, samlet i Den demokratiske valgkommission (CDE) meddelt, at de trak sig tilbage, skønt det ved dekret af 11/9 var blevet forbudt kandidater at trække sig tilbage inden valgdagen. Siden valget i 1969 er der sket en radikalisering af oppositionen under indflydelse fra den kommunistiske undergrundsbevægelse, medens de mere moderate socialdemokrater er gået tilbage. Også inden for ANP er der sket en radikalisering, bl. a. gennem en ekstrem højregruppe af hjemvendte soldater fra Afrika under ledelse af general Augusto dos Santos, medens det liberale element, der efter valget i 1969 samlede sig om dr. Francisco Sá Carneiro og professor Miller Guerra, blev svækket, da de i begyndelsen af 1971 nedlagde deres mandater. De havde begge ladet sig opstille ved valget i 1969 efter opfordring af ministerpræsident Caetano.

30. – Den svenske udenrigsmin. Krister Wickman går af for at blive chef for Riksbanken, hvor han afløser Per Åsbrink, der fra 1/11 skal være skandinavisk direktør i IMF i Washington. – 31. Statsmin. Olof Palme giver på en pressekonference meddelelse om en større omdannelse af regeringen. Forsvarsmin. Sven Andersson bliver udenrigsmin. og indenrigsmin. Eric Holmqvist forsvarsmin. Det store indenrigsministerium deles i et arbejdsmarkedsministerium og et boligministerium, og civilministeriet omdannes til et kommuneministerium. De 3 nye ministerier besættes med hhv. landbrugsmin. Ingemund Bengtsson, undervisnings(»utbildnings«)min. Ingmar Carlsson og Hans Gustafsson, der ikke tidligere har været minister. Civilmin. Svante Lundkvist overtager landbrugsministeriet og Bertil Zachrisson (ny som min.) undervisningsministeriet. Nye er også to konsultative ministre: Gudrun Sigurdsen (u-hjælp) og Anna-Greta Leijon, der skal assistere arbejdsmarkedsministeren. I øvrigt fortsætter Gunnar Sträng som finansmin., Lennart Geijer som justitsmin., Sven Aspling som socialmin., Bengt Norling som kommunikationsmin., Kjell-Olof Feldt som handelsmin. og Rune Johansson som industrimin. Som »konsulter« fortsætter Bertil Löfberg og Carl Lidbom samt Camilla Odhnoff (familieanliggender) der dog fra 1/1 skal være landshøvding i Blekinge (Sveriges første kvindelige landshøvding).

November 1973

1. – Præsident Nixon nominerer senator W. Saxbe som justitsminister, og til særlig anklager i Watergatesagen udnævnes L. Jaworski (se 12/10). – 17. Nixon indrømmer, at han praktisk taget ingen indkomstskat betalte i 1970 og 1971. – 26. Nixons personlige sekretær Rose Mary Woods udtaler som vidne, at hun ved et uheld kan være kommet til at slette noget på båndene, så der er fremkommet huller.

4.–5. – På et nyt møde i Kuwait af repræsentanter for OAPEC-staterne (se 7/10) besluttes det, at produktionen af olie i november skal reduceres med 25 pct. i forhold til produktionen i september, heri indbefattet den produktion, der bortfalder som følge af embargoen på olieeksporten til USA og Holland p. gr. af disse landes støtte til Israel. I det udsendte kommunique fra mødet bebudes en yderligere nedsættelse af olieproduktionen i december med 5 pct. af produktionen i november, og det hedder videre, at produktionsnedskæringen ikke vil ramme de oliemængder, der importeres af lande, der er venligtsindede over for de arabiske stater. Disse lande vil stadig kunne importere olie fra de olieeksporterende arabiske lande i et omfang, der svarer til importen i de første 9 mdr. 1973. Det meddeles endeligt, at den algierske industrimin. Belaid Abdel Salam og den saudiarabiske oliemin. sheik Zaki Yamami vil foretage en rundrejse til de vestlige lande for at forklare de arabiske synspunkter, der ligger til grund for OAPEC's beslutninger. – 5. Shah Rezi Pahlevi af Iran erklærer i et interview, at Iran hverken vil begrænse eller udvide sin olieproduktion og ikke vil deltage i nogen embargo. En lignende holdning indtager Nigeria og Venezuela, der ligesom Iran er medlemmer af OPEC, organisationen af olieeksporterende lande, medens Indonesien erklærer, at dets produktion af olie, der for en stor del går til Japan, er beslaglagt – 6. EEC's udenrigsministre vedtager på et møde i Bruxelles en resolution, der opfordrer begge parter i Mellemøsten-krigen til straks at vende tilbage til de positioner, de indtog 22/10, for at lette en løsning af andre presserende problemer vedrørende krigsfangerne og den 3. ægyptiske armé, Israel opfordres til at rømme de områder, det har holdt besat siden krigen i 1967, og anerkende, at en afgørelse må tage hensyn til palæstinensernes legitime rettigheder. – 7. Præsident Nixon giver meddelelse om en række foranstaltninger med henblik på at begrænse energiforbruget og kræver og får en bemyndigelseslov, der sætter ham i stand til at gennemføre dem. Såvel i de 9 EEC-lande som i andre europæiske lande og Japan gennemføres i de følgende uger foranstaltninger med henblik på at spare olie og elektricitet, for en stor del af samme karakter som de restriktioner, der indføres i Danmark. I Storbritannien forværres situationen ved arbejdskonflikter, navnlig kulminearbejdernes vægring ved at udføre overarbejde. – 18. OAPEC beslutter på et møde i Wien at den planlagte nedskæring af olieproduktionen i december med 5 pct. ikke skal have virkning for EEC-landene med undtagelse af Holland. Dette sker med henvisning til EEC-landenes holdning til Mellemøstenkonflikten i resolutionen af 6/11. Fra januar 74 vil produktionen dog igen blive nedskåret med 5 pct. om måneden. – 19.–20. På OPEC's møde i Wien nedsættes en ekspertkomité der får til opgave at udarbejde en rapport om den fremtidige prisdannelse for råolie. – 22. Den japanske regering offentliggør en erklæring om Mellemøsten-konflikten, hvori den betegner enhver okkupation af territorium ved vold som utilladelig og kræver, at Israel skal rømme alle de områder, det besatte under krigen i 1967, og anerkende og respektere det palæstinensiske folks legitime rettigheder. (Allerede 6/11 havde den japanske regering i en verbalnote til de arabiske stater fordømt territorial ekspansion ved vold og udtalt, at Japan støttede FN–resolutionen af nov. 67).

7. – Under udenrigsmin. Kissingers ophold i Cairo sluttes der aftale om genoptagelse

af de diplomatiske forbindelser mellem USA og Ægypten, der har været afbrudt siden 6 dages krigen i 1967. – 11. Udenrigsmin. Kissingers plan til styrkelse af våbenhvilen i Mellemøsten underskrives ved 101 km stenen på hovedvejen fra Cairo til Suez af en israelsk og en ægyptisk general. Det fastslås, at der straks skal optages forhandlinger mellem parterne om tilbagevenden til våbenstilstandslinien 22/10 inden for rammen af en aftale om adskillelse af tropperne ved Suezkanalen under FN's kontrol. De øvrige punkter i aftalen drejer sig om fri passage for næringsmidler, vand og medicin til byen Suez, fri gennemfartsret for ikke-militære forsyninger til den indesluttede 3. ægyptiske armé på østbredden af Suezkanalen og udskiftning af israelske kontrolposter langs Cairo–Suez vejen med poster under FN–flag og endelig udveksling af krigsfanger. Det sidste punkt er gennemført 22/11 ved udveksling af 8301 ægyptiske og 238 israelske officerer og menige. I øvrigt forhandler de to generaler måneden igennem om gennemførelsen af våbenhvileaftalen, men 29/11 afbrydes forhandlingerne uden at der er opnået enighed. – 26.–28. På initiativ af præsidenterne Sadat, Ægypten og Assad, Syrien, afholder de arabiske stater en konference i Algier. Af de 15 deltagende lande er de 14 repræsenteret ved statsoverhovedet, medens kong Hussein af Jordan sender en stedfortræder. Irak og Libyen deltager ikke, derimod den palæstinensiske befrielsesorganisation PLO, og konferencen anerkender PLO som eneste repræsentant for det palæstinensiske folk. Mødet vedtager en erklæring, hvori det bl. a. hedder, at en forudsætning for fred i Mellemøsten er, at Israel rømmer alle besatte områder, først og fremmest Jerusalem, og at palæstinenserne får deres fulde nationale rettigheder tilbage.

Kongressen nedstemmer med 2/3 majoritet præsident Nixons veto mod et lovforslag, som begrænser præsidentens beføjelser til at føre krig.

8. – I en ny serie suppleringsvalg til Underhuset (se 28/7) holder de konservative Hove og Edinburgh North, men taber Berwick upon Tweed til de liberale, den femte liberale sejr i løbet af 12 mdr. Samtidig erobrer den skotske nationalist Mrs. Margo Mac Donald den hidtil sikre Labour-kreds Gowan i Glasgow. Partistillingen i Underhuset er herefter: 323 kons., 287 Labour, 11 lib., 2 skotske nationalister, 1 Demokratisk Labour (Dick Taverne) og 5 repræsentanter for 5 forsk. partier i Nordirland.

10. – Det opgøres, at praktisk talt hele det uafhængige sorte Afrika har afbrudt de diplomatiske forbindelser med Israel som tegn på solidaritet med de arabiske lande og under pres og løfter om økonomisk støtte. Det sidste land er Elfenbenskysten, hvis præsident Felix Houphouet-Boigny, har været en af Israels bedste fortalere i Afrika. De eneste afrikanske lande Israel endnu har diplomatisk forbindelse med, er Malawi og de små enklaver i Sydafrika Botswana. Lesotho og Swasiland. I de sidste 18 måneder har i alt 27 afrikanske lande afbrudt de diplomatiske forbindelser med Israel, heraf 18 siden 6/10.

12. – Storbritanniens 270.000 kulminearbejdere nægter at udføre overarbejde. – 13. Den britiske regering indfører nødstilstand for at kunne gennemføre foranstaltninger til sikring af energiforsyningen. Samtidig forhøjes diskontoen fra 11,25 til 13 pct. Nødstilstanden, der foreløbig gælder for en måned, godkendes 15/11 af Underhuset med 297 stemmer mod 278. – 21. Kulminearbejderne afviser et tilbud om lønforhøjelser på i alt 44 mill. pund.

13. – Trods modstand fra Folkealliancen (komm.) der har 2 repræsentanter i den islandske koalitionsregering, godkender Altinget den midlertidige fiskeriaftale med Storbritannien (se 1/10) med 54 stemmer mod 6. Aftalen træder straks i kraft.

14. – Forbundsrepublikken Tysklands præsident, den 74-årige Gustav Heinemann,

meddeler, at han ikke vil genopstilles for en ny periode, når hans mandat udløber i foråret 1974.

17. – Efter nogle dages studenteruroligheder i Athen, hvor sammenstød med politi og soldater med tanks har kostet 12 mennesker livet, medens over 100 er sårede, indfører præsident Papadopoulos undtagelsestilstand i hele Grækenland. – 20. Regeringen stiller den tidl. konservative ministerpræsident Panayotis Kanellopoulos og de tidl. liberale ministre Georgios Mavros og Ioannis Zigdis under husarrest. Ministerpræsident Markezinis udtaler, at han trods de seneste begivenheder håber, at regeringen kan gennemføre sin normaliserings- og demokratiseringspolitik. – 25. Præsident Papadopoulos og hans regering afsættes ved et ublodigt militært kup. Hjernen bag kuppet menes at være chefen for det militære politi, brigadegeneral Demetrios Ioannides. Generalløjtnant Phaidon Gizikis aflægger ed som præsident, og den tidl. finans- og indenrigsmin. Adamantios Androutsopoulos bliver ministerpræsident. Papadopoulos kritiseres for at have svigtet 1967-revolutionens idealer. – 26. meddeles, at 13 generaler er blevet afskediget, og samme dag hæves husarresten for Kanellopoulos, Mavros og Zigdis. 27/11 løslades en del af de arresterede i forbindelse med studenteruroligheder i midten af måneden.

21. – Efter langvarige forhandlinger under ledelse af ministeren for Nordirland William Whitelaw enes 3 partier, der til sammen har flertal i den nye nordirske forsamling (se 1/7) om sammensætningen af den første flerpartiregering i Ulsters historie. Den nye regering (»executive«) skal bestå af 11 medlemmer, hvoraf de officielle unionister (UUP) skal have 6 og dermed absolut flertal, Det socialdemokratiske arbejderparti (SDLP) 4 og Alliancepartiet (AP) 1. Dertil kommer 4 porteføljer uden stemmeret, der skal fordeles med 1 til UUP, 2 til SDLP og 1 til AP, således at sammensætningen af den samlede regering bliver 7 UUP, 6 SDLP og 2 AP. Unionistlederen, tidligere premiermin. Brian Faulkner skal være førsteminister (»Chief Executive«), SDLP-lederen Gerald Fitt hans stedfortræder (»Deputy Chief Executive«) og Oliver Napier, AP, skal have ledelsen af et kontor for lovreform. Whitelaw udtaler 22/11 i Underhuset, at han håber, at udvalgte internerede kan frigives inden jul, og bebuder fremsættelse af lovforslag om nyordningen.

25. – Premiermin. Kakuei Tanaka foretager en gennemgribende omdannelse af den japanske regering for at »føre landet gennem den vanskeligste periode i efterkrigstiden«; af 21 ministerier får 12 nye chefer. Den vigtigste ændring består i, at Tanakas hovedrival inden for regeringspartiet (de liberale demokrater) Takeo Fukuda, finans- og udenrigsminister under Eisaku Sato og leder af den største fraktion inden for partiet (se 5/7 72) bliver finansminister efter Kiichi Aichi, der netop er afgået ved døden. Ved omdannelsen bliver Fukudas fraktions repræsentation i regeringen forstærket til 3 medlemmer ligesom udenrigsmin. Ohiras og udenrigsøkonomimin. Nakasones grupper, medens Tanakas egen fraktion går ned fra 3 til 2 ministre. Omdannelsen betyder en styrkelse af den konservative fløj, hvilket også ses ved besættelsen af flere juniorministerposter med medlemmer af Seirankai(»blå storm«)bevægelsen, der vender sig mod Japans tilnærmelse til Kina og støtter Taiwan og Sydkorea.

December 1973

1. – David Ben Gurion, staten Israels første premierminister, afgør ved døden 87 år gammel.

2. – Ved en ændring af den britiske regering bliver William Whitelaw, der siden marts 1972 har været statssekretær for Nordirland, forflyttet til en anden meget vigtig post som statssekretær for beskæftigelse. Han efterfølges i Nordirland af re-

geringens Chief Whip (»indpisker«) Francis Pym, og den hidtidige beskæftigelsesmin. Maurice Macmillan får som Paymaster General vigtige opgaver i finansministeriet.

4. – Efter at det er mislykkedes både for Bulent Ecevit og Suleyman Demirel at danne en regeringsdygtig koalition i Tyrkiet (se 14/10) retter præsident Korutürk i en radio- og TV-tale en appel til de politiske ledere om at overvinde den politiske krise ved at der dannes enten en koaliton af Det republikanske folkeparti og Retfærdighedspartiet eller en koalition af samtlige partier med repræsentanter i nationalforsamlingen.

6. – Gerald R. Ford (se 10/10) aflægger ed som USA's vicepræsident efter at hans udnævnelse er godkendt af såvel Senatet som Repræsentanternes Hus.

8. – OAPEC-landene undtagen Irak beslutter på et møde i Kuwait med virkning fra 1/1 74 at nedskære olieproduktionen med yderligere 5 pct. (se 4–5/11) og vil først hæve embargoen på olie til USA og Holland, når en overenskomst om Israels rømning af alle de siden juni 67 besatte områder er underskrevet af Israel og garanteret af FN. – 18. Iraks oliemin. Saadoun Hamadi oplyser i et interview i Le Monde, at Irak har øget sin daglige olieproduktion og har planer om at øge den yderligere fra de nuværende 2.1 mill. barrels til 3.5 mill. barrels i 1975. Han udtaler, at de britiske og franske olieselskaber i Irak har frie hænder til at sælge deres andel af Irak-olien til de lande, de selv ønsker, men understreger, at han vil sørge for, at ingen olie fra de nationaliserede selskaber i Irak når USA eller Holland. En meddelelse fra Tripoli går ud på, at den libyske regering vil sælge olie til købere, der er villige til at bidrage til udviklingsprojekter i Libyen. – 22. Olielandene ved Den persiske Havbugt vedtager at fordoble prisen på råolie. – 24. Olieministrene fra OAPEC-landene har på et møde i Kuwait besluttet, at de ikke som planlagt vil mindske olieproduktionen i januar 74 med 5 pct., men tværtimod øge den med 10 pct. i forhold til produktionen i september. De beslutter endvidere at sætte Japan, Belgien og Philippinerne på listen over de begunstigede arabervenlige lande, der i forvejen omfatter Storbritannien, Frankrig og Spanien. Embargoen på olie til USA og Holland fortsætter. – 26. En talsmand for det hollandske udenrigsministerium understreger det uretfærdige i, at Holland stadig skal være boykottet, eftersom Holland har tilsluttet sig fællesmarkedets erklæring af 6/11 til støtte for en fredelig løsning af Mellemøsten-konflikten.

9. – Repræsentanter for den britiske og den irske regering samt for de tre partier i den designerede nordirske provinsregering (se 21/11) enes på en konference i Sunningdale, Berkshire, om at der i 1974 skal oprettes et råd for (hele) Irland. Irlandsrådet skal omfatte et ministerråd på 14 medlemmer, 7 ministre fra hver af de to dele af Irland, og en rådgivende forsamling på 60 medlemmer, hvoraf 30 vælges af det irske parlament (Dail) blandt dets medlemmer ved forholdstalsvalg, og 30 på samme måde af den nordirske forsamling. Til Irlandsrådet skal knyttes et sekretariat. Ministerrådet, hvis beslutninger skal være enstemmige, skal have eksekutive og harmoniseringsbeføjelser. Storbritannien bliver ikke repræsenteret i rådet men får nødvendige garantier for den britiske regerings finansielle og andre interesser. I indledningen til kommuniqueet fra konferencen erklærer den irske regering, at den fuldt ud accepterer, at der ikke kan ske nogen ændring i Nordirlands status før et flertal i Nordirland ønsker det. Den britiske regering erklærer på sin side, at den støtter og vil støtte flertallets ønske om, at Nordirland skal være en del af U. K., men hvis flertallet i fremtiden skulle tilkendegive ønske om at blive en del af et forenet Irland, vil den støtte dette ønske. (Hidtil har formuleringen af den britiske regerings standpunkt været, at den ikke ville stille sig i vejen for en sådan udvikling), Unionist-

lederen Brian Faulkner havde ønsket ophævelse af det afsnit i Republikken Irlands forfatning, hvor der kræves jurisdiktion over det nordirske område. Faulkner kommer heller ikke igennem med sine ønsker om, at Irland skulle forpligte sig til at udlevere terrorister anklaget for forbrydelser begået i Nordirland eller mht. garanti for bevarelsen af det nordirske politikorps, Royal Ulster Constabulary.

11.–12. – Under et officielt besøg i Prag underskriver forbundskansler Willy Brandt og ministerpræsident Lubomir Strougal en traktat om normalisering af forbindelserne mellem Forbundsrepublikken Tyskland og Czekoslovakiet, og der sluttes aftale om oprettelse af diplomatiske forbindelser mellem de to lande. I traktaten erklæres Münchenaftalen af 1938, der betød udlevering af Sudeterland til Hitler-Tyskland, for ugyldig.

12. – De britiske lokomotivføreres fagforbund (ASLEF) indfører forbud mod over- og søndagsarbejde. – 13. Blandt en række andre foranstaltninger for at spare brændsel indfører den britiske regering fra 31/12 3 dages arbejdsuge.

14. – FDP's forbundsstyrelse nominerer udenrigsmin. Walter Scheel som kandidat ved forbundspræsidentvalget i 1974 (se 14/11).

18. – Syrien beslutter, at det ikke vil deltage i den planlagte fredskonference i Genève. Israel vil ikke forhandle med Syrien så længe dette nægter at udlevere lister over israelske krigsfanger eller at give Røde Kors adgang til at besøge dem. – 20. Kongressen har vedtaget præsident Nixons forslag om en bevilling på 2.2 mia. dollars til Israel til erstatning af våbentab under krigen i oktober (se 8/10). – 21. Fredskonferencen åbnes i Genève. Af de krigsførende parter deltager Israel, Jordan og Ægypten, endvidere deltager Sovjetunionen og USA samt FN. Der nedsættes et udvalg bestående af israelske og ægyptiske officerer, som under ledelse af chefen for FN-styrken i Sinai, den finske general Ensio Siilasvuo, 26/12 genoptager forhandlingerne ved 101 km stenen om en adskillelse af tropperne, dvs. først og fremmest tilbagetrækning af de israelske styrker på Suezkanalens vestbred.

20. – Spaniens ministerpræsident, den 70-årige Luis Carrero Blanco (se 9/6) dræbes, da en fjernstyret bombe, anbragt i en tunnel, der er gravet under gaden, hvor han kører, sprænges. Viceministerpræsident Torcuato Fernandez Miranda overtager midlertidigt posten som ministerpræsident. Samtidig med attentatet indledes i Madrid en retssag mod 10 påståede ledere af den førende illegale fagforeningsbevægelse, Comisione Obreras. – 29. General Franco udnævner indenrigsmin. Carlos Arias Navarro til ministerpræsident.

23. – Abu Sayeed Chowdhury, der blev præsident i det uafhængige Bangla Desh i dec. 71, træder tilbage, og formanden for parlamentet Mahmud Ullah bliver fungerende præsident. Regeringen meddeler, at Chowdhury er udnævnt til regeringens særlige repræsentant f. s. v. angår forbindelser med udlandet og internationale organisationer.

25. – Ismet Inönü, Kemal Atatürks nærmeste medhjælper ved skabelsen af det moderne Tyrkiet og hans efterfølger som præsident i 1938, afgår ved døden i en alder af 89 år.

30. – Ved parlamentsvalget i Israel, der skulle have fundet sted 30/10, men blev udsat p. gr. af krigen, får Knesset flg. sammensætning: Arbejderfronten, det førende regeringsparti, 51 mandater, Likud, en sammenslutning af moderate og konservative partier under ledelse af Menahem Begin, 39, Det nationale religiøse parti, (NRP), der er med i den nuværende koalitionsregering, 10, Tora religiøse front, dannet af de to ortodokse Agudat-partier, 5, Det uafhængige liberale parti 4, Nye kom-

munister 4, Borgerrettighedslisten, dannet af udbrydere fra Arbejderpartiet under ledelse af fru Shulamith Aloni, 3, arabiske regeringstilhængere 3, Moked (venstreintellektuelle) 1. Af partierne betragtes Likud og NRP som afgjorte modstandere af territoriale indrømmelser til araberne.

DANMARK

Oktober 1973

2. – Folketinget konstituerer sig ved at genvælge præsidiet (se 3/10 72) og statsmin. Anker Jørgensen giver derefter den sædvanlige redegørelse for rigets alm. stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger.

Erhard Jacobsen (S) der er kommet i modsætningsforhold til sit parti bl. a. i spørgsmålet om parcelhusbeskatningen (se 11/6 og 13/6) meddeler, at han vil danne en fraktion inden for partiet som modvægt mod partiets venstredrejning – sidst manifesteret i udnævnelsen af to ministre med yderliggående politisk holdning i en række spørgsmål (Ritt Bjerregaard og Karl Hjortnæs) – og for at hente de mange tusinde vælgere, der har ladet sig skræmme af de nye toner, tilbage til partiet. Som et første skridt indbyder han meningsfæller i folketingsgruppen og partiorganisationen til et møde i Søborg 14/10.

Den soc. dem. folketingsgruppe vælger fhv. fiskerimin. Risgaard Knudsen til formand i st. f. forsvarsmin. Orla Møller, Erik Andersen til næstfmd. og fhv. forsvarsmin. Kjeld Olesen til politisk ordfører.

3. – Finansmin. Grünbaum fremsætter forslag om at fastsætte udskrivningsprocenten for kalenderåret 1974 til uændret 91. De samlede skattepligtige indkomster ventes at ville stige med ca. 15 pct. i forh. til 1973, og den progressive skatteskala vil bevirke, at den samlede udskrivning af statsindkomstskat trods uændret udskrivningsprocent og pristalsregulering af skala og personfradrag vil stige med ca. 22 pct., og at udskrivningen af pers. statsindkomstskat i 1974 vil lægge beslag på lidt over 19 pct. af den samlede skattepligtige indkomst mod lidt over 18 pct. i 1973. Samtidig fremsættes forsl. om ændr. af lov om sømandsskat, der går ud på at tilpasse sømandsskatten til indkomstskatten i land. Lovforslagene vedtages enst. ved 3. beh. 12/10. KF, V og RV undlader at stemme.

Arbejdsmin. Erl. Dinesen og finansministeren genfremsætter lovforslagene om indførelse af økonomisk demokrati (se 31/1) til »fordomsfri forhandling«.

Budgetmin. Heinesen fremsætter forslag om ændr. af 1. om boligsparekontrakter, hvorefter adgangen til at oprette boligsparekontrakter ophæves fra og med 3/10. Min. oplyser, at der siden lovens ikrafttræden 20/6 70 er oprettet godt 25.000 kontrakter, og at de årl. udgifter til statspræmiering af opsparingen med en årl. tilgang af 8.000 kontrakter er beregnet til 1,7 mkr. i 73–74 stigende til 9.6 mkr. i 75–76.

4. – Finansmin. Grünbaum fremsætter forsl. om ændr. af udskrivningsloven samt forslag om ændr. af selskabsskatteloven, 1. om særl. indkomstskat m. v. og 1. om beskatning ved sammenslutning af aktieselskaber m. v. På baggrund af de højere ejendomsværdier efter 15. alm. vurdering foreslås den skattefri formuegrænse forhøjet fra 300.000 til 400.000 kr., men samtidig skal formueskattesatsen forhøjes fra 9 til 10 promille. Den samlede udskrivning af formueskat i 1974 anslås herefter til 430 mkr. eller 60 pct. mere end i 1973. Det andet lovforslag indeholder en skærpelse af selskabsskatten, idet beskatningsprocenten forhøjes og det skattefrie bundfradrag (»indkomstfradraget«) afskaffes. For aktieselskaber og brugsforeninger foreslås skattesatsen forhøjet fra 36 til 40 pct., og reelt er der tale om en skatteforhøjelse på 18 pct.; for 1974–75 anslås merprovenuet til ca. 300 mkr., hvoraf 45 mkr. tilfalder kommunerne.

Socialmin. Eva Gredal genfremsætter forsl. om ændr. af sygesikringsloven (Kiropraktisk behandling) (se 28/2) og forsl. til 1. om social bistand (se 18/1) (1. beh. hhv. 11/10 og 9/10 Soc. min. frem-

sætter endvidere forsl. om ændr. af folkepensionsloven, invalidepensionsloven, enkepensionsloven og omsorgsloven. Efter forslagene indregnes de midlertidige tillæg (se 15/5) og den særlige ydelse (se 6/3) i pensionerne, endvidere foreslås der yderligere forhøjelser pr. 1/4 74 og pr. 1/10 74 i pensionernes grundbeløb m. v. i overensst. med tidligere aftaler om forhøjelser som følge af overenskomsterne på arbejdsmarkedet i foråret 73. De samlede merudgifter i 74–75 og 75–76 anslås til hhv. 438 og 488 mkr., hvoraf hhv. 152 og 206 mkr. skyldes forhøjelser ud over indregningerne. 1. beh. 11/10.

Endelig fremsætter økonomimin. Per Hækkerup forsl. til 1. om regulering af kreditformidlingen. For at sikre at samfundets ressourcer anvendes i overensst. med den økonomiske politik skal økonomiministeren efter forhandling med Nationalbanken kunne iværksætte regulering af kreditformidlingen i form af begrænsninger i omfanget af de nye kreditter, der kan bevilges i en nærmere fastsat periode, grænser for omfanget af de samlede meddelte kredittilsagn og grænser for det til enhver tid trukne beløb på de bevilgede kreditter. Disse reguleringer kan omfatte såvel det enkelte pengeinstituts samlede kreditgivning som kreditgivningen til bestemte, nærmere afgrænsede formål. Forslaget giver også min. adgang til at fastsætte kassebindingsregler, og det bestemmes, at pengeinstitutterne på begæring skal meddele Nationalbanken oplysninger, som er af betydning for lovens administration. I sin fremsættelse understreger min., at der ikke vil være behov for at udnytte loven, såfremt Nationalbanken kan opnå tilfredsstillende aftaler med pengeinstitutterne, idet der dog kan blive tale om at anvende lovens bemyndigelser over for enkelte pengeinstitutter, som ikke har villet tilslutte sig aftalerne med Nationalbanken. Lovforslaget vedtages uændret ved 3. beh. 12/10 med 83 stemmer mod 82 (KF, V og RV); færingen Djurhuus undlader at stemme. Forinden har økonomiministeren i en tillægsbetænkning erklæret, at hvis der sker regulering af kreditgivningen til nærmere angivne formål skal afgrænsningen ske på en sådan måde, at der ikke sker diskrimination mellem virksomheder og erhverv i indbyrdes konkurrence eller mellem danske og udenlandske producenter og leverandører.

Under åbningsdebatten udtaler statsministeren i et svar til Guldberg (V) om parcelhusbeskatningen, at resultatet af 15. alm. vurdering svarer nøje til, hvad regeringen ventede, og at der derfor ingen grund er til at ændre lovgivningen (se 13/6). På KVR's vegne stiller Niels Helveg Petersen (RV) derefter forsl. til en dagsorden, der opfordrer regeringen til at genoptage forhandlingerne med folketingets partier om boligpolitikken, herunder reglerne for lejeværdi af egen bolig, med sigte på en afklaring inden ligningslovens endelige vedtagelse. Den soc. dem. ordfører Kjeld Olesen foreslår en »afværge« dagsorden, hvorefter fkt. pålægger regeringen at give en redegørelse for resultaterne af den 15. alm. vurdering og den tilknyttede skattevirkning under hensyn til tilsagn, der blev givet ved folketingets forhandlinger i juni vedr. fastsættelse af lejeværdi i egen bolig og lejefastsættelse i udlejningsbyggeriet. Ved afstemningen vedtages dette forslag med 83 stemmer (S incl. Erh. Jacobsen, SF og Moses Olsen) mod 82 (KF, V og RV). Forinden har Moses Olsen erklæret, at han ligesom i juni under ingen omstændigheder vil være »tungen på vægtskålen«, og Erh. Jacobsen har udtalt, at han ikke vil vælte regeringen, og henvist til, at spørgsmålet om lejeværdien i egen bolig kommer til afgørelse ved behandlingen af ligningsloven, hvor han vil stille ændringsforslag.

5. – Justitsmin. Hjortnæs fremsætter f. t. l. om overførsel til andet land af retsforfølgning i straffesager (1. beh. 12/10), og boligmin. Svend Jakobsen genfremsætter 3 af de forslag, som indgår i regeringens langsigtede boligpolitik, nemlig forsl. om ændr. af 1. om boligsikring (se 1/6) forsl. om ændr. af 1. om boligbyggeri (Udligningsbidrag til Boligselskabernes Landsbyg-

gefond) (se 17/5) og f. t. l. om udligningsbidrag til det offentlige (se 17/5). (Kun 3 af boliglovkompleksets forslag blev gennemført i folketingsåret 72–73: ligningsloven med ændret beregning af lejeværdien af egen bolig, ophævelse af momsrefusionen til boligbyggeriet samt nogle ændringer i boligsikringsloven). I forsl. om ændr. af l. om boligbyggeri er ved genfremsættelsen bidraget til landsbyggefonden fra de ældre almennyttige afdelinger foreslået nedsat til 1/4 pct. af ejendomsværdien ved 15. alm. vurdering i 74–75, stigende med 1/4 pct. i hvert af de flg. 3 finansår til i alt 1 pct. Afdelinger, der er taget i brug i 1963 og 1964, yder kun halvt bidrag. Også i forsl. om udligningsbidrag til det off. er der foretaget ændringer i forh. til forslaget af 17/5, idet bidragspligten nu foreslås udvidet til at omfatte ikke blot boligejendomme, men i princippet alle udlejede ejendomme, altså også erhvervsejendomme. Merprovenuet ved denne udvidelse er anslået til 100 mkr., når loven får fuld virkning. Bidraget foreslås fastsat til 1 pct. af ejendomsværdien i 74–75, 1 1/2 i 75–76 og 2 pct. i 76–77. 1. beh. af de 3 boliglovforslag 17/10.

I anl. af DASF's krav om nye overenskomstforhandlinger for chaufførerne og HK's opfordring til medlemmerne om at kræve lønforhøjelser, skriver DA's blad Arbejdsgiveren, at DA af hensyn til kommende overenskomstforhandlinger ikke kan medvirke til at ændre forårets aftale; chaufførerne og andre normallønnede, som selv har ønsket normallønsystemet, må forstå, at de ikke kan forlange minimalløn i opgangstider og normalløn i nedgangstider.

9. – Budgetmin. Heinesen fremsætter f. t. l. om statsgaranti for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut, hvorefter den 5-årige garantiramme forhøjes fra 50 til 75 mkr. Forslaget vedtages enst. ved 3. beh. 8/11.

Undervisningsmin. Ritt Bjerregaard fremsætter f. t. l. om amtscentraler for undervisningsmidler. Det drejer sig om en genfremsættelse, idet forslaget blev fremsat 15/2 som kap. 1 i f. t. l. om amtscentraler og en landscentral for undervisningsmidler (se 22/5). 1. beh. 17/10.

Handelsmin. Erl. Jensen fremsætter forsl. om ændr. af patentloven m. henblik på indførelse af en teknologisk serviceordning i patentdirektoratet. 1. beh. 18/10.

Hans Toft (KF) fremsætter forslag til folketingsbeslutning om en forvaltningslov. 1. beh. 30/10.

10 – A. Chr. Andersen (V) genfremsætter på vegne af KF og V forsl. om ændr. af 1. om beskatning til kommunerne af faste ejendomme og forsl. om ændr. af 1. om udskrivning af skat til amtskommunen, og Foged (V) genfremsætter forsl. om ophævelse af 1. om ejendomsskyld til staten (se 28/11 72). 1 beh. 7/11.

Finansmin. Grünbaum fremsætter lovforslag om forhøjelse af en række afgifter. Forslagene er et led i regeringens økonomiske politik, der tilsigter en stramning af finanspolitikken med ca. 1 mia. kr. og dermed en begrænsning af efterspørgselen. De foreslåede afgiftsforhøjelser vil med uændret forbrug på årsbasis indbringe et provenu på ca. 600 mkr., nemlig 140 mkr. på cigaretter (2 øre pr. stk. incl. moms), 90 mkr. på øl (5 øre pr. flaske alm. og lys pilsner), 50 mkr. på mineralvand (5 øre pr. flaske) og 150 mkr. på benzin (godt 7 øre pr. liter excl. moms). Forhøjelse af vægt- og udligningsafgiften af person- og varevogne vil indbringe 65 mkr. og af registreringsafgiften af varevogne 110 mkr. årl. I forsl. om ændr. af 1. om merværdiafgift foreslås en forkortelse af landbrugets og fiskeriets frister for momsindbetaling, som vil medføre forøgede indbetalinger til statskassen – og tilsvarende forringelse af de pågældende erhvervs likviditet – på ca. 600 mkr. Endvidere er der i forslaget indsat en bestemmelse, der bemyndiger finansmin. til efter forhandling med landbrugsmin. at fastsætte regler om nedsættelse af forbrugerpriserne på mælk og mejeriprodukter med et beløb på ca. 400 mkr., svarende til statens provenu af mom-

sen på denne varegruppe (se 18/1). Hermed imødekommes et krav fra SF.

Finansmin. oplyser yderligere, at man i ministeriet overvejer mulighederne for at indføre en punktafgift på forsk. former for forsikringer (provenu ca. 200 mkr.) og at også en afgift på lystfartøjer vil blive overvejet. Endvidere er det regeringens hensigt senere at fremkomme med forsl. om en særlig afgift på erhvervsejendomme som supplement til boligministerens forslag om en udlejningsafgift; her regnes der med et provenu på ca. 400 mkr.

Forsl. om ændr. af 1. om registreringsafgift af motorkøretøjer m. v. behandles som hastesag og vedtages samme dag ved 3. beh. med 85 stemmer; 82 (KF, V og RV) undlader at stemme. Ændringerne består i, at afgiften af varevogne, der i stigende grad er blevet anvendt som personbiler, forhøjes med 50 pct., medens afgiften af små lastvogne forhøjes med 25 pct. Desuden indføjes i loven en bestemmelse om, at ministeren kan fastsætte regler om fradrag i registreringsafgiften for personbiler, såfremt den anmeldte pris omfatter trafiksikkerhedsfremmende udstyr ud over det obligatoriske.

De øvrige afgiftsforslag vedtages ved 3. beh. 12/10 med 83 stemmer mod 82 (KF, V og RV). Forinden er der gennemført ændringer, hvorved afgiftsforhøjelsen for benzin nedsættes fra ca. 7.3 øre pr. l excl. moms til 4.6 øre pr. l, medens til gengæld ølafgiftsforhøjelsen bliver 8 og ikke 5 øre pr. flaske alm. pilsner; den foreslåede forhøjelse for lys pilsner bortfalder.

Af forsl. om ændr. af merværdiafgiftsloven gennemføres i denne omgang kun afsnittet vedr. prisnedsættelse for mælk og mejeriprodukter, der ved 3. beh. 6/11 vedtages med 81 stemmer mod 80 (KF, V og RV), medens afsnittet om betalingsfrist for landbrug og fiskeri m. v. vil blive fremsat som særligt lovforslag.

11. – Justitsmin. Karl Hjortnæs fremsætter forsl. om ophævelse af l. om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse og om ændr. af militær straffelov, således at dødsstraf helt bortfalder både for civile og militære forbrydelser. 1. beh. 30/10.

12. – Finansmin. Grünbaum fremsætter forsl. om ændr. af ligningsloven. Hovedbestemmelsen i forslaget giver skatteyderne adg. til at klage til skatterådet over forskudsregistreringen. 1. beh. 16/10.

Nyboe Andersen (V) fremsætter forsl. til beslutn. om foranstaltninger mod inflationen, nemlig en væsentlig stærkere begrænsning af de off. udgifter for 74–75 og de efterfølgende finansår, end regeringen har været villig til, og et direkte indgreb i pris-lønspiralen ved at erstatte de tre næste pristalsportioner med et særligt fradrag for alle lønmodtagere i deres skattepligtige indkomst for 1974.

Finansudvalget tiltræder en forhøjelse fra 1/11 af DSB's billetpriser med 15 pct., for abonnementskort for afstande på 27 km og derover dog kun 7,5 pct. Endvidere forhøjes taksterne for vognladningsgods og stykgods med 15 pct.

14. – På et møde med ca. 400 deltagere dannes en fraktion i Socialdemokratiet, Socialdemokratisk Centrum, som får tilslutning fra henved 70 socialdemokrater (se 2/10). Lederen Erhard Jacobsen udtaler, at blandt de ting, som fraktionen vil tage op, er ejendomsbeskatningen, kravet om, at det igen skal kunne betale sig at arbejde, Danmarks Radios venstreorientering, færdselssikkerheden og genoprettelse af tilliden til de lovlige myndigheder.

19. – Udenrigsministeriets direktør, ambassadør Torben Rønne, der ledsager statsmin. Anker Jørgensen på et officielt besøg i Sovjetunionen, afgår ved døden i Moskva, 54 år gl.

30. – Holger Hansen (V) fremsætter på V- og KF- medlemmers vegne forsl. til lov om ophævelse af sammenlægningen af Ballerup-Måløv og Ledøje-Smørum kommuner. Indenrigsministeren har 6/7 tiltrådt en indstilling fra kommunalreformkommissionen om sammenlægning, men befolkningen i

Ledøje-Smørum er gået imod sammenlægningen, og Ballerup-Måløv kommune har også taget afstand fra sammenlægning.

Undervisningsmin. Ritt Bjerregaard genfremsætter f. t. l. om folkeskolen (se 15/12 72). Min. erklærer sig helt åben for ændringer, der ikke medfører en fordrejning af forslagets hovedsigte, men anser det for afgørende nødvendigt, at forslaget bliver vedtaget i indeværende folketingsår, så loven kan træde i kraft fra og med skoleåret 75–76. Hun henviser i denne forbindelse til det utilfredsstillende i, at en række af den gældende lovs bestemmelser er ude af trit med den udvikling, der faktisk foregår i folkeskolen. Min. oplyser, at af de besparelser inden for undervisningsministeriets område, som er sat i værk fra 1/8, har folkeskolen og de private skoler tegnet sig for 238 mkr. eller mere end hvad hele reformen var beregnet at skulle koste.

Min. for off. arb. Kampmann fremsætter forsl. til folketingsbeslutn. om ratifikation af overenskomsterne af 8/6 mellem Danmark og Sverige om lufttrafiktjeneste m. m. i anl. af anlæg af en dansk lufthavn på Saltholm og om de faste forbindelser over Øresund.

Aage Frandsen fremsætter på SF's vegne 3 forsl. til folketingsbeslutn.: om lønmodtagernes andel i merværdien og etablering af en lønmodtagerfond, om arbejdspladsdemokrati og om samfundsstyring af kapitalmarkedet – forslag som efter SF's opfattelse ikke betyder, men peger i retning af økonomisk demokrati. Lønmodtagerfonden skal efter forslaget ledes af et repræsentantskab bestående af lønmodtagerrepræsentanter, som vælges af virksomhedsråd i off. og private virksomheder, og af en bestyrelse med lige mange medlemmer valgt af repræsentantskabet og folketinget, og tilvejebringes ved bidrag fra alle private virksomheder samt 20 pct. af virksomhedernes bidrag fra det offentlige. For virksomheder med under 10 ansatte sættes bidraget til 1 pct. af værditilvæksten, halvdelen bliver stående i de pågældende virksomheder som ansvarlig lønmodtagerkapital, halvdelen tilfalder fonden, der yderligere kan placere frie midler fra fonden som lønmodtagerkapital i virksomhederne. For virksomheder med mindst 10 ansatte foreslås bidraget sat til 2 pct., der fordeles på tilsvarende vis. Udbyttet af virksomhedernes lønmodtagerkapital skal efter forslaget tilfalde en omorganiseret ATP-fond.

31. – Min. f. off. arb. Kampmann fremsætter forsl. om ændr. af postloven. På baggrund af faldende overskud for post- og telegrafvæsenet og stigende underskud for postsektoren og ud fra ønsket om at fortsætte bestræbelserne for at postsektoren skal være økonomisk uafhængig af telesektoren foreslås en række takstforhøjelser. For alm. breve bliver portoen efter forslaget 90 øre mod nu 70, for postkort 70 øre mod nu 60 og for tryksager af 1. vægtsats 50 øre mod nu 40. For bladportoen, der har været uændret siden 1/1 64, foreslås forhøjelser på gnstl. 176.3 pct. For dagblade på 16 normalsider betyder det en forhøjelse på 18.79 øre pr. blad, deraf 10.21 øre pr. 1/4 74, resten pr. 1/4 75. Min. oplyser, at postvæsenet i 71–72 havde et underskud på bladbesørgelsen på ca. 91 mkr., og at underskuddet for 74–75 uden takstforhøjelse er anslået til ca. 160 mkr. Såfremt det viser sig, at visse dagblade rammes særlig hårdt af takstforhøjelsen, mener min. det må overvejes, om der kan ydes en eller anden form for kompensation.

Begge parter har vedtaget en ny hovedaftale mellem DA og LO. Aftalen skal gælde til 1/10 78. Den fastlægger regler for forhandling mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer og er ajourført med den nye lov om arbejdsretten, der trådte i kraft 1/7. Herefter kan der forhandles under en arbejdsstandsning, og aftalen genindfører et afskedigelsesnævn.

November 1973

1. – Boligmin. Svend Jakobsen fremsætter forsl. om ændr. af lejeloven (Beboerdemokrati og bytteret m. v.) og forsl. om ændr. af l. om midlertidig regulering af boligfor-

holdene. Når disse forslag ikke blev fremsat 5/10 samtidig med 3 andre boligforslag var årsagen den, at man afventede afslutningen af nye forhandlinger mellem grundejernes og lejernes organisationer. Der er imidlertid ikke opnået enighed mellem parterne, tværtimod har grundejerne erklæret, at de anser sig for frigjort fra den oprindelige forligsskitse af 30/11 72, navnlig som følge af det fremsatte lovforslag om et udlejningsbidrag, og forslagene fremsættes derfor i princippet uændrede i forh. til de forslag, der blev fremsat 17/5. Dette gælder også f. s. v. angår reglerne om omkostningsbestemt leje, om bolignævn bør indføres i hele landet samt om afgrænsningen af de ejendomme, der skal omfattes af reglerne om beboerdemokrati og bytteret. Min. erklærer sig imidlertid forhandlingsvillig om en række enkeltheder.

Boligmin. besvarer derefter en forespørgsel fra alle 5 partier med Guldberg (V) som ordfører om administrationen af den regulering af visse private byggearbejder, som er fastsat i bkg. af 4/10 73.

2. – Nationalbanken, der har haft mandat af regeringen til at forhandle om reguleringen af kreditformidlingen (se 6/10) på den mest smidige måde, slutter aftale med pengeinstitutternes organisationer, hvorefter pengeinstitutterne indtil videre vil være yderst tilbageholdende mht. finansiering af forbrug. Dette medfører at de skal ophøre med udlån, der gives mere eller mindre automatisk og uden særlig sikkerhedsstillelse (personlån, lønkontolån, akademikerlån, kviklån osv.). Undtaget herfra er ordninger, hvor lånene stilles kunderne i udsigt efter regelmæssig opsparing i mindst et år. Formålet med denne begrænsning af lån til finansiering af forbrug er at frigøre udlånskapacitet til udbygning af eksporterhvervenes produktionsanlæg, hvorved der skal tages særligt hensyn til virksomheder i stærk vækst, ikke mindst med henblik på udbygning af mindre virksomheder.

En regulering af andre former for kredit, f. eks. på købekontrakter på varige forbrugsgoder eller kreditter til firmaer, der handler med sådanne varer, kræver ifl. Nationalbanken forudgående undersøgelser, og der henvises til et udvalg, der under rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsens ledelse undersøger mulighederne for statistisk belysning af forbrugerkreditområdet.

Herudover videreføres ved aftalen den generelle regulering af pengeinstitutternes kreditgivning efter samme principper som hidtil, dog med visse ændringer. Udlånsloftet hæves med et par procent, men dette betyder i realiteten ingen forøgelse af de faktiske lånemuligheder, idet de 2 pct. stort set svarer til allerede konstaterede overskridelser; der er tværtimod p. gr. af den igangværende pris- og lønstigning tale om en væsentlig stramning af pengepolitikken. Og som følge af den forringelse af betalingsbalancen, der ventes efter stigningen i oliepriserne, kan der ikke foreløbig regnes med, at udlånsloftet kan hæves.

Samtidig med justeringen af udlånsloftet inddrages sparekassernes prioritetslån og andre kapitalmarkedsprægede udlån under loftet, men som hidtil holdes byggelån til almennyttigt boligbyggeri og kollegiebyggeri udenfor.

Banker og sparekasser, der overskrider udlånsloftet, skal deponere et tilsvarende beløb på en rentefri konto i Nationalbanken.

Det er hensigten, at aftalen skal omfatte alle banker, sparekasser og andelskasser. Finansbanken, der hidtil har været uden for aftalesystemet, har selv anmodet Nationalbanken om ligestilling med de øvrige pengeinstitutter. Nationalbanken oplyser, at der for Postgirokontoret vil komme til at gælde tilsvarende regler som for de private pengeinstitutter, hvilket formentlig vil tvinge det til at opgive planerne om særlige udlånsformer for statstjenestemænd, der opretter lønkonti i Postgirokontoret (se 21/3).

6. – Kulturmin. Niels Matthiasen fremsætter forsl. om udskydelse af revisionen af lovene om statstilskud til kulturhistoriske museer og kunstmuseer og af lov om Statens Kunstfond endnu et år, til 1974–75. Som begrundelse anføres den finanspoliti-

ske stramning og regeringens tilbageholdenhed over for ny udgiftskrævende lovgivning.

Miljømin. Helge Nielsen genfremsætter forsl. til l. om ekspropriation til boligformål (se 13/12 72) og forslag om at udskyde revisionen af 1. om bygningsfredning et år (til 1974–75).

Udenrigsmin. K. B. Andersen fremsætter forsl. om ændr. af l. om udenrigstjenesten, der tilsigter at bringe loven i overensst. med den organisatoriske ændring af udenrigsministeriet, som gennemførtes pr. 1/1 73 ved tekstanmærkning i tillægsbevillingsloven for 72–73. Min. fremsætter endvidere f. t. l. om særlige sikkerhedspolitiske initiativer. I overensst. med tidl. min. K. Helveg Petersens forsl. til beslutning med samme titel (sidst fremsat i fkt. 1/11 72) går lovforslaget ud på 1) at lade udenrigsministeriet undersøge mulighederne for at oprette et internationalt råd for forskning af og oplysning om konflikter på basis af et forslag udarbejdet af Helveg Petersen og dr. D. W. Bowett, Cambridge, 2) at tilvejebringe de fornødne forudsætninger for at videreføre Seidenfaden-udvalgets arbejde med problemerne omkring dansk sikkerhedspolitik.

Indenrigsmin. Egon Jensen fremsætter forsl. om ændr. af lov om udøvelse af tandlægevirksomhed. Ændringen skal gøre det muligt for tandlægerne at anvende et nyt hjælpepersonale, tandplejere, der nu er under uddannelse.

Ved 2. beh. af forsl. om ændr. af udskrivningsloven (se 4/10) forkastes et ændringsforsl. gående ud på at den skattefri formuegrænse forhøjes fra 300.000 til 450.000 kr. og at skattesatsen 9 promille bevares, med 82 stemmer mod 78 (KF, V og RV).

Handelsmin. Erl. Jensen bekendtgør de første restriktioner i anl. af oliekrisen. For at spare benzin indføres fra 8/11 hastighedsbegrænsning, 60 km i timen i byer og bymæssig bebyggelse og 80 km i øvrigt. Desuden nedsættes benzinens oktantal.

Borgmester Erhard Jacobsen, MF, meddeler i et brev til den. soc. dem forening i Bagsværd, at han udmelder sig af partiet, og i folketingsgruppens møde fastholder han sin beslutning, men erklærer, at han stadig kan regnes med til regeringens parlamentariske grundlag; han vil dog ikke bøje sig for partiet i spørgsmålet om parcelhusbeskatningen.

7. – Justitsmin. Hjortnæs fremsætter lovforsl. om ændr. af borgerlig straffelov m. fl. love. Det drejer sig bl. a. om genfremsættelse af forslagene om nedsættelse af den kriminelle lavalder for såvel hetero- som homoseksuelle forhold og om ophævelse af straffelovens blasfemiparagraf (se 6/2).

Erh. Jacobsen stifter et nyt parti, Centrums-Demokraterne (CD). Partiet peger på muligheden af en nedsættelse af trækprocenten ved at forhøje momsen fra 15 til 25 pct. og vil arbejde for, at boligen holdes fri for beskatning. Omsætningsafgiften på biler ønskes reduceret med 10.000 kr. over 5 år, medens benzinafgiften forhøjes med 10 øre pr. l. Landbrugets produktionsjord skal ikke beskattes, og af ekstraindtægter indtil 5.000 kr. årl. friholdes 50 pct. for beskatning, såfremt beløbet bindes et år. Forsvaret bør sikres flere midler, universiteternes selvstyre begrænses, og Danmark skal med større iver gå ind for NATO- og EF-samarbejdet.

8. – Finansmin. Grünbaum fremsætter forsl. om ændr. af merværdiafgiftsloven (Betalingsfrist for landbrug og fiskeri m. v.) (se 10/10) og forsl. om ændring af toldloven, dels nogle ændringer i toldtariffen, dels ændringer i toldlovens forvaltningsbestemmelser, som har forbindelse med EF's arbejde for at harmonisere medlemslandenes toldbestemmelser. Desuden foreslås en ny bestemmelse til effektivisering af toldvæsenets kontrolarbejde.

Guldberg (V) fremsætter forsl. til beslutning om indførelse af andelslejligheder i almennyttigt byggeri og forsl. om ændr. af saneringsloven. Lovforslaget går ud på, at ejere og lejere skal orienteres om saneringsplaner på et meget tidligt tidspunkt

(se 24/5). Begge forslagene skal ses som led i Venstres alm. politik ang. nærdemokrati.

Ved 3. beh. af forsl. om ændr. af udskrivningsloven (se 6/11) stemmer 86 for og 86 imod den endelige vedtagelse, og lovforslaget er dermed bortfaldet. For det stemmer S, SF og Grønlandsmin. Hertling, imod KF, V og RV, medens 7, nemlig 2 S, 1 KF, 1 V, færingen Djurhuus, grønlænderen Moses Olsen og Erh. Jacobsen, der først når frem efter at afstemningen ved navneopråb er sluttet, er fraværende. Regeringen havde regnet med Erh. Jacobsens stemme, og efter at tingets møde har været udsat et par gange, meddeler statsmin. Anker Jørgensen, at han har besluttet at indstille til dronningen, at der udskrives nyvalg til fkt. 4/12. I sin udtalelse nævner statsmin., at den situation, der er opstået ved Erh. Jacobsens udtræden af S, har været genstand for indgående overvejelser, hvori også er indgået Erh. Jacobsens erklæring om, at han fortsat ville være en del af regeringens parlamentariske grundlag. Denne forudsætning er imidlertid bristet ved den afstemning, der netop har fundet sted, og regeringen måtte derfor forudse en række situationer, som ville hæmme regeringens og folketingets arbejde. Erh. Jacobsen forklarer, at han ville have stemt for lovforslaget, som han billiger, og at hans fraværelse var utilsigtet; han var ikke klar over, at der skulle foretages afstemning, og den soc. dem. gruppes sekretær kunne ikke komme igennem med en telefonbesked til ham.

19. – Handelsmin. Erl. Jensen får folketingets valutaudvalgs tilslutning til nye restriktioner i anl. af oliemangelen. Fra søndag 25/11 er privat bilkørsel forbudt på søndage fra kl. 3 til kl. 24. Forbudet gælder også motorcykler. Livsvigtig erhvervsmæssig kørsel er undtaget fra forbudet, og der kan i visse tilfælde gives dispensation til folk, der arbejder om søndagen. Det bestemmes desuden, at der kun må sælges benzin direkte til påfyldning af bilens eller et fartøjs tank. Der må heller ikke bruges benzin om søndagen til fornøjelsessejlads, sports- og banekørsel eller til privat civil flyvning fra danske flyvepladser. Endvidere nedsættes leveringen af fyringsolie med 25 pct. af det normale forbrug. El-opvarmning rammes ikke, men lysskilte, facadebelysning og reklamebelysning forbydes og lyset skal slukkes i butikker og kontorer efter lukketid.

27. – Regeringen og valutaudvalget beslutter, at olieleverancerne til industrien skal nedskæres med 25 pct. og til den kollektive trafik med 20 pct. Hvis det kan dokumenteres, at en virksomhed ellers må lukke, kan den få fuld olieforsyning. Handelsmin. Erl. Jensen udtaler, at oliesituationen ikke er katastrofal. Af en oversigt, som handelsministeriet har udarbejdet, fremgår, at der her i landet er benzin til 85 dages forbrug og gas- og dieselolie til 41 dages forbrug, og af fuel-olie, som bruges i industrien, er der lagerbeholdninger til udgangen af januar 74.
Filminstituttet beslutter at trække produktionsgarantien på 600.000 kr. til Jens Jørgen Thorsens Jesus-film tilbage, da Thorsen og hans konsortium ikke har været i stand til at forelægge en produktionsplan, der giver sikkerhed for, at optagelserne som krævet kan starte 15/1 74.

29. – Bestemmelserne om dispensation fra gæstearbejderstoppet (se 29/6) suspenderes med øjeblikkelig virkning, således at der alene kan udstedes arbejdstilladelse på grundlag af kontrakter, der er godkendt af arbejdsformidlingen før 29/11. Stoppet berører ikke borgere i EF-lande. For de 17.000 fremmedarbejdere, der arbejder på etårige opholdstilladelser, gælder generelt, at tilladelserne ikke vil blive fornyede, visse familiemæssige hensyn kan dog tages.

Der er enighed mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter om i øvrigt at imødegå oliekrisens virkninger på beskæftigelsen ved at anbefale 4 dages arbejdsuge, når begge parter ønsker det, dispensation fra arbejderbeskyttelseslovenes bestemmelser om temperaturer og udsugning og luk-

ning mellem jul og nytår samt i nogle tilfælde 3 dages uge med supplerende understøttelse.

30. – Stetter (KF) fremsætter på vegne af KF, V og RV forsl. om ændr. af udskrivningsloven i overensst. med de 3 partiers forkastede ændringsforsl. ved 2. beh. 6/11 af det nu bortfaldne regeringsforslag (se 8/11).

Budgetmin. Knud Heinesen fremsætter forsl. til finanslov for 1974–75. I lighed med sidste år er der i finanslovforslaget indarbejdet budgetoverslagene for de 3 flg. finansår. Der budgetteres med en nettoudgift på 57.3 mia kr., en stigning på ca. 6.7 mia. kr. i forh. til det seneste skøn for 73–74. Hele stigningen kan henføres til løn- og prisudviklingen, og der er derfor tale om en stabilisering af statens udgifter. Reelt er stigningsprocenten 0. Indtægterne er budgetteret til 63.3 mia. kr., hvilket er ca. 7.5 mia. kr. mere end i 73–74, og der kan herefter regnes med et overskud på drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet på godt 6 mia. kr. eller 800 mill. kr. mere end anslået for 73–74. Min. betoner, at budgettet for 74–75 er baseret på en forudsætning om fortsat høj aktivitet. I det omfang denne forudsætning brister, hvilket f. eks. kan ske hvis oliesituationen udvikler sig ugunstigt, må budgettet revideres, og et tilsvarende forbehold må tages mht. skønnet for 73–74.

I folketingets møde foreligger endvidere en skriftlig redegørelse af finansmin. Grünbaum om virkningerne af 15. alm. vurdering (se 4/10).

December 1973

3. – Finansudvalget vedtaget at stille en garantisum på 200 mkr. til rådighed for det statsejede aktieselskab Dansk Naturgas til oliekøb. Selskabet får samtidig navneforandring til Dansk Olie og Naturgas A/S. Handelsmin. Erl. Jensen udtaler, at staten ikke har et konkret tilbud; beslutningen er udelukkende truffet for det tilfælde, at der i en folketingsløs periode p. gr. af valget skulle vise sig muligheder for et stort og godt oliekøb.

4. – Ved folketingsvalget går de 5 partier, der var repræsenteret i det gamle fkt., alle stærkt tilbage. Socialdemokratiets stemmetal falder med 27.1 pct. i smlg. med 1971 og SF's med 30.2 pct. Hvad de 3 ikke-socialistiske oppositionspartier angår, går de konservative tilbage med ikke mindre end 42 pct., medens nedgangen for såvel de radikale som Venstre indskrænker sig til 17 pct. Valgets serherrer er de to helt nye partier, Glistrups Fremskridtsparti og Erh. Jacobsens Centrums-Demokrater. Det første får 15.9 pct. af de afgivne stemmer og bliver med 28 mandater den næststørste gruppe i fkt, og CD får 7.8 pct. af stemmerne og 14 mandater. Også de 3 partier, Retsforbundet, kommunisterne og Kristeligt Folkeparti, som p. g. af spærreglerne ikke blev repræsenteret i fkt. ved valget i 1971, har stærk fremgang og kommer ind i fkt. Retsforbundet forøger sit stemmetal med 75 pct., kommunistpartiet sit med 179.8 pct. og Kristeligt Folkeparti sit med 116.8 pct. og vinder hhv. 5, 6 og 7 mandater. Derimod går Venstresocialisterne lidt tilbage og bliver heller ikke repræsenteret i det nye fkt. I alt får de 5 partier, der nu kommer ind i fkt., 34.2 pct. af stemmerne og vinder 60 mandater. Det tilsvarende tab for de »gamle« partier fordeler sig med 24 på S., 6 på SF, 15 på KF, 8 på V og 7 på RV. De socialistiske partier til venstre for S (SF, DKP og VS) får tilsammen 11.1 pct. af stemmerne mod 12.1 i 1971, for alle de 4 socialistiske partier er de tilsvarende tal 36.7 og 49.4 pct. KVR-partierne, der i 1968 fik 54 pct. af de afgivne stemmer og 98 mandater og i 1971 46.7 pct. og 88 mandater, får nu kun 32.7 pct. af stemmerne og 58 mandater.

Valgretsalderen er for første gang ved et folketingsvalg 20 år (se 21/9 71). Antallet af afgivne stemmer viser en stigning på 5.9 pct. i smlg. med 1971, og valgdeltagelsen (antallet af afgivne stemmer i forhold til antallet af vælgere) er 88.7 pct. mod 87.2 pct. i 1971 og 89.2 pct. i 1968.

Liste	pst. af antal afgivne stemmer			Antal mandater		
	23/1 68	21/9 71	4/12 73	1968	1971	1973
A	34.2	37.3	25.6	62	70	46
B	15.0	14.4	11.2	27	27	20
C	20.4	16.7	9.2	37	31	16
E	0.7	1.7	2.9	0	0	5
F	6.1	9.1	6.0	11	17	11
K	1.0	1.4	3.6	0	0	6
L	1.3	–	–	0	–	–
M	–	–	7.8	–	–	14
Q	–	2.0	4.0	–	0	7
S	0.2	0.2	–	0	0	–
U	0.5	–	–	0	–	–
V	18.6	15.6	12.3	34	30	22
Y	2.0	1.6	1.5	4	0	0
Z	–	–	15.9	–	–	28

Anm. 1. Eksklusive Færøerne og Grønland.
Anm. 2. A. Soc.dem. (S), B. Det radikale Venstre (RV), C. Det konservative Folkeparti (KF), E. Danmarks Retsforbund (DR), F. Socialistisk Folkeparti (SF), K. Danmarks kommunistiske Parti (DKP), L. Liberalt Centrum, M. Centrums-Demokraterne (CD), Q. Kristeligt Folkeparti (KrF), S. Slesvigsk Parti, U. De uafhængige, V. Venstre Danmarks liberale Parti (V), Y. Venstresocialisterne (VS), Z. Fremskritspartiet (FP).
Anm. 3. Til supplering af tabellen meddeles de enkelte partiers stemmetal ved valget i 1973: S 783.145, RV 343.117, KF 279.391, DR 87.904, SF 183.522, DKP 110.715, CD 236.784, KrF 123.573, V 374.283, VS 44.843, FP 485.289, kandidater uden for partierne 637.

I Grønland genvælges ingen af de to hidtidige folketingsmænd. Nordkredsen tilfalder Lars Emil Johansen, der får 3242 stemmer, medens 2566 stemmer på Grønlandsmin. Knud Hertling, og i sydkredsen sejrer fhv. folketingsmand Nikolaj Rosing over Moses Olsen med 5186 stemmer mod 4877. Lars Emil Johansen er af lignende politisk observans som Moses Olsen, der af de danske partier føler sig nærmest knyttet til SF. (Om valget på Færøerne, se 13/12).

Den omstændighed at 60 mandater tilfalder de nyrepræsenterede partier bevirker en ekstraordinær stærk udskiftning af folketingsmedlemmer. Af de 60 havde kun stifteren og lederen af CD sæde i det gamle fkt., herudover har 3 af DKP's 6 medlemmer siddet i fkt. i tidligere perioder. Alt i alt 84 af folketingets 179 medlemmer er nyvalgte, bl. a. genindtræder KF's landsformand Haunstrup Clemmensen i fkt.

Med valget forlader en række kendte politikere fkt.: fhv. statsmin. J. O. Krag, de fhv. justitsministre Thestrup (KF) og K. Axel Nielsen (S), fhv. min. Frode Jakobsen (S), Axel Ivan Pedersen (S), folketingets 3. næstformand Simon From (V) og tidligere formand for finansudvalget Kr. Damsgaard (V), der er fyldt 70. Ingen af disse har ønsket genopstilling. Desuden falder en række fhv. ministre ved valget: Chr. Thomsen (S), Horn (S), Knud Østergaard (KF) og Per Federspiel (V). Fire af de nuv. soc. dem. ministre, opnår heller ikke genvalg, nemlig foruden Hertling miljømin. Helge Nielsen, kulturmin. Niels Matthiasen og justitsmin. Karl Hjortnæs. To ministre, landbrugs- og fiskerimin. Ib Frederiksen og kirkemin. Dorte Bennedsen, der ikke er medl. af fkt., men opstillet, bliver ikke valgt, hvilket derimod lykkes for udenrigsmin. K. B. Andersen og handelsmin. Erl. Jensen. Heller ikke folketingets 2. næstformand Hanne Budtz opnår genvalg.

Antallet af kvindelige folketingsmedlemmer efter valget er 27 mod 30 efter val-

get i 1971. De fordeler sig således: S 6, RV 5, KF 2, SF 3, DKP 1, CD 2, KrF 2, V 3 og FP 3.

5. – Statsmin. Anker Jørgensen indgiver regeringens afskedsbegæring til dronning Margrethe. I henh. til grundloven fungerer regeringen som forretningsministerium indtil en ny er dannet.

6. – Partilederne modtages af dronningen til rådgivning om regeringsdannelsen. S erkender, at vælgerne ikke har peget på partiet som regeringsparti. Man vil imidlertid ikke løbe fra noget ansvar, men sagligt og ansvarligt gå ind i forhandlinger om dannelse af en ny regering, og man peger på Anker Jørgensen som forhandlingsleder. Dette får tilslutning fra SF og DKP, idet DKP tilføjer, at S bør danne en mindretalsregering. FP anbefaler at Mogens Glistrup udnævnes til statsminister straks. V siger, at valget peger på et regeringsskifte og anbefaler, at Hartling som forhandlingsleder skal undersøge mulighederne for at bekæmpe inflationen, begrænse de off. udgifter og løse boligspørgsmålet. CD anbefaler, at Hartling som forhandlingsleder skal undersøge mulighederne for at danne en SVK-regering, og KrF, der også mener, at Hartling bør være forhandlingsleder, anbefaler en regering »hen over midten«. Hverken RV eller KF foreslår nogen bestemt forhandlingsleder. RV anbefaler, at de politiske muligheder søges afklaret gennem forhandlinger mellem de politiske partier, og KF udtaler sig på lignende vis. Endelig anbefaler DR, at der søges dannet en magistratsregering bestående af repræsentanter for de udvalgsberettigede partier i folketinget.

Da forslaget om Anker Jørgensen som forhandlingsleder støttes af partier med 63 mandater i fkt. og forslaget om Hartling kun af partier med i alt 43 mandater, går forhandlingslederhvervet til den fg. statsminister.

7. – Efter møder med partilederne udtaler den fg. statsminister, at der alene synes at være mulighed for dannelse af en mindretalsregering med bredere eller smallere basis. Om S's egen stilling oplyser han, at der på hovedbestyrelsesmødet 6/12 var mest stemning for at partiet ikke går i regering, men nogen definitiv beslutning er ikke taget. Under forhandlingerne foreslår Hilmar Baunsgaard (RV) at der sluttes aftale om et års politisk borgfred, hvorunder den nye regering og partierne koncentrerer sig om løsningen af de økonomiske problemer. Han ønsker derfor samtaler mellem partierne inden der indledes egentlige regeringsforhandlinger.

8. – FP's folketingsgruppe konstituerer sig med LRS Palle Tillisch som formand for resten af 1973. Glistrup oplyser, at FP's gruppemøder principielt skal være åbne for pressen.

9. – Et partiledermøde hos den fg. statsminister bringer ikke nogen ændring i hans opfattelse af den politiske situation: at det ikke vil være muligt at danne en flertalsregering. V, KF og RV har efter tur samtaler med S, og RV ventilerer tanken om en SVR-regering. Ninn.–Hansen (KF) går ind for en KVR-regering.

10. – V skitserer et program, hvorefter der i de første 100 dage skal tages utraditionelle midler i brug i den økonomiske politik og RV et program for den nødvendige lovgivning under et års borgfred. Ninn-Hansen (KF) arbejder fortsat for dannelse af en KVR-regering.

11. – Partilederne er hos den fg. statsminister, først enkeltvis, derefter i et fællesmøde, hvor KF afleverer et oplæg med forslag om besparelser på mindst 9 mia. kr. over 2 år. Anker Jørgensen konstaterer efter dagens forhandlinger, at der har været en betydelig bevægelighed mellem partierne, og at der er en række fællestræk i deres syn på den økonomiske politik. Han understreger, at der fra S ikke foreligger nogen principbeslutning om, at de til enhver tid vil holde sig uden for. Hilmar

Baunsgaard foreslår, at partierne nedsætter et udvalg til at gennemgå finansloven m. henblik på besparelser og afviser, at personspørgsmål er årsagen til, at forhandlingerne om en ny regering trækker i langdrag. Ninn-Hansen siger, at personspørgsmålet må afgøres internt af de partier, der kan finde sammen om et grundlag for en regering. Han foreslår et møde mellem repræsentanter for V, RV, KF, CD og KrF med Hartling (V) som forhandlingsleder. Hilmar Baunsgaard tager forbehold, indtil han har talt med sin gruppe.

En ny opgørelse af olielagrene viser en svag forbedring, dels p. gr. af nye tilførsler, dels fordi forbruget er faldet.

12. – I dagens løb holdes 3 møder af repræsentanter for de 5 partier V, RV, KF, CD og KrF under Hartlings ledelse. Hilmar Baunsgaard foreslår efter et møde i den radikale folketingsgruppe, at der dannes en SVR-regering, og at partierne, hvis de ikke kan enes om en statsministerkandidat i fællesskab opfordrer fhv. finansmin. Thorkil Kristensen til at påtage sig opgaven. S offentliggør et økonomisk program. Fg. økonomimin. Hækkerup siger, at det kan bruges både hvis S kommer i regeringen og hvis det kommer i opposition.

13 – Den fg. statsmin. Anker Jørgensen meddeler dronningen, at han opgiver hvervet som forhandlingsleder, og dronningen opfordrer Venstres formand Poul Hartling til at påtage sig opgaven, idet 5 partier, V, RV, KF, CD og KrF har peget på ham som ny forhandlingsleder, V, CD og KrF tillige som ny statsminister. KF tilføjer, at man ikke kan anbefale dannelse af en etpartiregering. Hartling siger, at han også vil tale med S, der ikke har peget på nogen ny forhandlingsleder, men ikke vil tage initiativet til drøftelser med FP, SF, DKP og DR; de er dog velkomne, hvis de ønsker at tale med ham.

Ved folketingsvalget på Færøerne genvælges socialdemokraten Johan Nielsen med 3770 stemmer og nyvælges – i st. f. Hakún Djurhuus, Folkeflokken – Erlendur Patursson, Det republikanske parti, med 3308 stemmer. Republikanerne har ikke tidligere opstillet ved folketingsvalg. Den soc. dem. folketingsgruppe tæller herefter 47 medlemmer mod 71 i det foregående fkt.

14. – I det nye folketings første møde vælges på forslag af aldersformanden Jens Foged (V) Karl Skytte (RV) til midlertidig formand, og der nedsættes et udvalg på 21 medlemmer til prøvelse af valgene.

17. – Efter at Hartling har forhandlet med RV og S – dog uden at fremsætte tilbud om regeringssamarbejde – mødes han med repræsentanter for KF, der opfordrer ham til at danne den bredest mulige regering af de 5 partier, der har peget på ham som forhandlingsleder, men Hartling afviser og ønsker kun klarhed over de konservatives holdning til en ren V-regering. RV har svaret, at en sådan regering ikke på forhånd vil blive mødt med mistillid, og at RV i fkt. vil tage stilling fra sag til sag ud fra sine politiske synspunkter. KF tager til efterretning, at Hartling anvender sit forhandlingsmandat til at danne en etpartiregering og erklærer, at man vil samarbejde med en sådan regering i den udstrækning, dens politik er i overensstemmelse med de konservatives synspunkter. Den fg. statsminister udtaler, at S ikke under nogen form har erklæret sig for støtteparti for en V-regering og vil gå i en saglig opposition. Hartling meddeler derefter dronningen, at 6 partier har givet »grønt lys« for en V-regering, og dronningen overdrager Hartling at danne en sådan regering.

18. – Hartling præsenterer sin ministerliste for dronningen. Den nye regering tæller kun 12 ministre mod 20 i Anker Jørgensens regering. Dette er opnået ved at slutte budgetministeriet og finansministeriet sammen igen i et finansministerium og lægge markedsministeriet ind under udenrigsministeriet og ved at lade en række ministre overtage to ministerier. Regeringen

er sammensat således: Fhv. udenrigsmin. Poul Hartling statsmin., fhv. trafikmin. Ove Guldberg udenrigsmin., Landbrugsrådets præsident, gårdejer Anders Andersen finansmin., fhv. økonomi- og markedsmin. Poul Nyboe Andersen økonomi- og handelsmin., fhv. socialmin. Nathalie Lind justitsmin. og min. for kulturelle anliggender, gdj. Johan Philipsen arbejds- og boligmin., formand for Amtsrådsforeningen (efter Viggo Hauch) gdj. Jacob Sørensen indenrigs- og socialmin., landbrugskonsulent Kr. Damsgaard min. for off. arb. og kirkemin., lærer Tove Nielsen (der med sine 32 år er regeringens yngste medlem) undervisningsmin., gdj. Niels Anker Kofoed landbrugs- og fiskerimin., gdj. Holger Hansen miljømin. og min. for Grønland og chefredaktør (Horsens Folkeblad, tidligere Bornholms Tidende) Erling Brøndum forsvarsmin. Kun 5 af regeringens 12 medlemmer er medl. af det nye fkt. nemlig Hartling, Guldberg, Anders Andersen, Nyboe Andersen og Nathalie Lind, men Philipsen, Damsgaard, Tove Nielsen, Kofoed og Holger Hansen var medlemmer indtil 4/12, og Jacob Sørensen var medl. tidligere.

Fkt. foretager eneste behandling af indstilling fra udvalget til prøvelse af valgene. Efter at indstilling fra FP om at kende valget i Århus amtskreds for ugyldigt og fra DKP og DR om at pålægge indenrigsministeriet at foretage en ændret opgørelse af stemmetallene i samme amtskreds er forkastet godkender tinget de to grønlandske mandater og de 175 kreds- og tillægsmandater., Tinget konstituerer sig derefter med Karl Skytte (RV) som formand og Grete Hækkerup (S) som 1. næstfmd. (begge genvalg), Bay (FP) som 2 næstfmd., Nathalie Lind (V) som 3. næstfmd. og H. C. Toft (KF) som 4. næstfmd. Efter Nathalie Linds udnævnelse til minister vælges Karlskov Jensen (V) til 3. næstfmd.

Budgetmin. Heinesen fremsætter finanslovforslag for 1973–74 i samme skikkelse som ved fremsættelsen 30/11 og handelsmin. Erl. Jensen forsl. om at udskyde fristen for revision af lov om priser og avancer fra udgangen af 1973 til 1/4 74.

Ømann (SF) fremsætter f. t. l. om prisstop til 1/4 74 og om ændr. af l. om priser og avancer for at gøre prislovgivningen både mere smidig og mere effektiv.

Grønborg (DR) fremsætter forsl. om ændr. af folketingsvalgloven (ophævelse af spærreregleme).

Juul-Madsen (KF) fremsætter forsl. om ændring af ligningsloven, hvorefter lejeværdien på selvangivelsen nedsættes i forh. til de bestemmelser, som blev gennemført i folketingsåret 1972–73. Der foreslås indført vedligeholdelsesfradrag for ejerlejligheder, og at fradraget forhøjes fra 1 til 2 pct. af ejendomsværdien og fra max. 2000 til max. 3000 kr. Evt. overskud på ejendomsskemaet skal ikke beskattes, og for parcelhusejere, der er fyldt 67 år, fastsættes lejeværdien til 2 pct. af ejendomsværdier indtil 500.000 kr. efter 15. alm. vurdering.

Morten Lange (SF) fremsætter forslag til beslutning om et statsligt olieselskab og Knud Jespersen (DKP) f. t. beslutn. om løsning af energiproblemet. Forslaget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforsl. om beslaglæggelse af alle energimængder, raffinaderier og leveringsordrer til olieselskaberne og til at lade staten foretage import, produktion, raffinering, oplagring, udvinding og levering af olie, benzin, gas, petroleum og andre energiformer til forbrugerne. Endelig foreslås forsvarets olielagre stillet til rådighed for civile formål.

Den soc. dem. folketingsgruppe vælger fg. statsmin. Anker Jørgensen til formand, den tidligere fmd. Risgaard Knudsen til næstfmd. og fhv. forsvarsmin. Kjeld Olesen til politisk ordfører. Til gruppebestyrelsen i øvrigt vælges fg. forsvarsmin. Orla Møller (44 stemmer), fg. boligmin. Svend Jakobsen (43), Jørgen Peder Hansen (41), fg. budgetmin. Heinesen (40), Poul Dalsager (40), Lysholt Hansen (38) og Erik Holst (35).

Venstres folketingsgruppe vælger Knud Enggaard til fmd., Jens Foged til næstfmd. og Henning Christophersen til politisk ordfører.

Til Europaparlamentet vælger fkt. flg. medlemmer: Poul Dalsager, Knud Nielsen og K. J. Mortensen (alle S), Guldberg og Nyboe Andersen (begge V), K. Helveg Petersen (RV), Knud Thomsen (KF), Erhard Jacobsen (CD), Nyborg (FP) og Maigaard (SF). Guldberg og Nyboe Andersen erstattes efter deres indtræden i regeringen med Brøndlund Nielsen (V) og Ivar Nørgaard (S).

Danske Elværkers Forening oplyser over for handelsministeriet, at der er oliereserver til 5 måneders el-produktion i Danmark og at der hele tiden kommer nye forsyninger. Man mener derfor ikke der er grund til rationering.

Dansk Undergrunds Consortium meddeler, at konsortiet vil indlede boring efter olie i Voldum ved Lime. Borearbejdet ventes i gang i februar 74.

19. – Regeringen Hartling tiltræder, og den nye statsminister afgiver i fkt. en erklæring, hvori han siger, at det allerede i løbet af de første 100 dage vil være nødvendigt at finde løsninger på spørgsmål som omkostnings- og prisstigningerne, boligudgifterne, beskæring af de off. udgifter og de vanskeligheder, der kan opstå p. g. af energikrisen. På længere sigt er det regeringens mål at gennemføre en udgiftsreform, der kan danne grundlag for en nødvendig lettelse af skattetrykket. Om udfaldet af valget siger han, at det betød en forkastelse af S–SF-samarbejdet, men tillige var en forkastelse af VKR-samarbejdet. Vælgerne fældede dom ikke kun over de gamle partier, men over blokpolitikkens epoke. Fk. tager juleferie til 8/1 74.

20. – Nationalbanken forhøjer diskontoen fra 8 til 9 pct. (se 10/7) og bebuder samtidig en skærpelse af adgangen til at optage finanslån i udlandet. Nationalbanken anfører, at de kraftige prisstigninger i nov. gør det nødvendigt at fastholde den stramme finanspolitik, og af samme årsag ønsker man at sikre, at finanslån kun optages til finansiering af erhvervsmæssige investeringer. Økonomimin. Nyboe Andersen udtaler, at regeringen vil optage forhandlinger med kommunerne om en begrænsning af deres låntagning og ønsker besparelser i de off. udgifter og en formindskelse af den indenlandsk betingede del af pris- og omkostningsstigningen; kun derved kan der skabes grundlag for at kreditpolitikken igen kan lempes.

23. – I anl. af en meddelelse om, at 6 olieproducerende lande ved den Persiske Havbugt har besluttet at fordoble prisen på råolie fra årsskiftet udtaler øk.- og handelsmin. Nyboe Andersen, at virkningerne vil kunne blive meget alvorlige både for Danmarks valutabalance og for prisudviklingen. En fordobling af oliepriserne vil svare til en stigning på ca. 5 point i pristallet, så der i 1974 kan blive tale om 7–8 dyrtidsportioner, og underskuddet på betalingsbalancen kan tænkes at blive på måske op til 8 mia kr.

25. – Efter meddelelsen om, at de arabiske olieproducerende lande vil øge olieproduktionen med 10 pct. fra januar 74, udtaler øk.- og handelsmin. Nyboe Andersen, at der ikke i det foreliggende er grundlag for en lempelse af energirestriktionerne, men håb om, at en skærpelse kan undgås.

28. – Regeringen beslutter at udsætte miljøreformen et halvt år, til 1/10 74.

Direktør Gerhard Jensen, Dansk Olie og Naturgas A/S, udtaler, at der har været mange tilbud om salg af olie, men priserne har været for høje; det meddeles, at flere små selskaber har købt olie på det grå marked.

29. – Det meddeles, at Galthor-Oil A/S, den jyske fabrikant G. A. L. Thorsens olieimportfirma, i Genève har underskrevet kontrakt om køb af 2 mill. tons råolie fra Saudiarabien, og at de første leverancer kan ventes til Danmark fra raffinaderier i Italien og Vesttyskland i februar 74.